

శ్రీరస్తు

కాలవిదేశకల్పతరువను,

బేర్దపాలశిక్ష

౯వీ

శ్రీర దాస్తి శ మ బహుమతికొనుకాలింపు

నన్య భాగ్యము క్తబుగింపల

నును మహిమలు జరిగ గా నుండునది

మోక్షాప ముఁడగ్యుని గురిగారి

మహిమలును మోక్షాప ముఁడగ్యుని

మూరింపించి

ప్రకటనపరబడియె.

MADRAS.

1891.

శ్రీ ర మ్

తెలంగాణ ప్రభుత్వం.

ఒనమఃశివాయః సిద్ధంనమః.

ఇంద్రుడు అక్షరములు.

A B C D E F G H I J K L
M N O P Q R S T U
V W X Y Z.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

100 - 1,000 - 10,000 - 100,000

శ్రీ ర మ్

శ్రీ ర మ్ అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు
అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు
అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు అక్షరములు

శ్రీ గణేశాయ నమః

ಅಧ್ಯಯನ - ೧೬.

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

అజ్ఞాన-అక్షరమాలా.

உயிரொழுத்துகள் - கஉ.

அ ச் சி ன உ ளா எ வ ஐ

ॐ ॐ ॐ ॐ

க ளு ச ஞ ட ண து த ப ம ய ி

ல வ ழ ன ற ன்.

மெய்யெழுத்துகள் - ௧௫

கி. பி. ச. ஷ. டி. ண் த் த் ப் ம் ய் ர்

ல வ் ழ் ள் ற் ன்.

ఇవి ప్రాణాక్షరములు-

హామలు- ౩౮.

క ఖ గ ఘ గ చ ఛ
 ఛ జ జ య య త త ర
 డ ఢ ణ త థ ద
 ధ న ప ఫ బ భ మ
 య ర త్రి ల శ వ
 శ ష స హ త్.

ఇవి ప్రాణాక్షరములు.

ఉభయాక్షరములు- ౩.

ॐ

శ్రీ దత్తాత్రేయ చరిత్ర విగ్రహమునకు వేదములు.

అచ్చుల విభాగములు.

హ్రస్వములు	2. అ ఇ ఊ యు ఇ ఎ ఓ
దీర్ఘములు	3. ఆ ఈ ఊ యు ఐ వ వి ఓ ఔ
త్వము	1. ఐ
వక్రములు	3. ఎ ఏ ఓ ఊ
వక్రతమములు	2 వి ఔ

హల్లుల విభాగములు.

పరుషములు	1. క చ ట త ప
సుమ్రములు	2. గ జ డ ద బ
ద్రుతిము	1. న
స్థిములు	22. ఖ ఘ ఙ ఛ ఝ ఞ త థ డ ధ న ఫ భ మ య

రజిల శవశవనహక్ష

శవలస్థిములు	13. ఖ ఘ ఛ ఝ త థ డ ధ ఫ భ ల్లక్షణ.
అనునాస్తికములు	౫ జ ఞ ణ న మ
అంతస్థములు	౫ య ర ణ ల వ
శిష్టములు	౪ శ వ న హ

	క	చ	ట	త	ప
కృష్ణవర్ణములు.	క	చ	ట	త	ప
శర్కరవర్ణములు.	క	చ	ట	త	ప
కృష్ణవర్ణములు.	క	చ	ట	త	ప
కృష్ణవర్ణములు.	క	చ	ట	త	ప
కృష్ణవర్ణములు.	క	చ	ట	త	ప

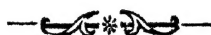
తూర్పుదశమును స్పృశములు.

అ అ క ఖ గ ఘ ఙ హః	- సీకి కంఠములు.
ఇ యా చ ఛ జ ఝ ఞ శ	- వీకి శాంఠములు
బు బూ ట త డ ధ గ ర వ శ ణ	- వీకి మూలములు
ఞ ణా నె త ద ధ న ల స చ జ	- వీకి దంతములు.
ఉ ఊ ప ఫ బ భ మ	- వీకి పృష్ఠములు.
జ ణ గ న య	- వీకి నాసికము
ఎ ఏ వి	- వీకి కంఠతావులు.
ఒ ఓ ఔ	- వీకి కంఠోష్ఠములు.
ష	- వీకి దంతోష్ఠములు.
ః	- వీకి నాసికము.

అ	ఉ	ఓ	క	చ	ఝ	ప	న	స	భ	శ
ఆ	ఊ	ఐ	ఖ	ఛ	జ	ట	త	థ	ద	ధ
ఇ	ఎ	ఐ	గ	ఘ	ఙ	ర	ల	వ	శ	ఞ
అ	ఉ	ఓ	ప	భ	క	చ	ఝ	ప	న	స

గర అచ్చలు- హల్లులతో జేర హల్లులు, హల్లులతో జేరునవుడువచ్చు
నవుడు రూపాంతరముల జెందును. రూపభేదములు నామభేదములు.

అ	క	తలకటు	క		కావత్తు
ఆ		దీర్ఘము	త		తావత్తు
ఇ	ః	గుడి	న	ఁ	నావత్తు
ఈ	ః	గుడిదీర్ఘము	మ	ఁ	మావత్తు
ఉ	ః	కొమ్ము	య	ఁ	కియావడి
ఊ	ః	కొమ్ముదీర్ఘము		ఁ	క్రారావడి
ఋ	ృ	సుడి			వలపలగిలక
ౠ	ౡ	సుడిదీర్ఘము	ల		లావత్తు
ఎ		ఎత్వము	వ	ృ	వావత్తు
ఏ		ఏత్వము	న	క	నకారబారు
ఐ		ఐత్వము			
ఒ	ః	ఒత్వము	తక్కిన ౩౦ హల్లులు- హల్లులతో		
ఓ	ః	ఓత్వము	జేరునవుడు రూప భేదములు జేవు.		
ఔ	ః	ఔత్వము			

హల్లులతో- రూపభేదములుగల అచ్చలను జూచి పలికడుగణితము.

అ ః ఈ ఊ ఎ ఁ ఐ ఔ

కొ	క	కా	కి	కు	కూ	క్కి	క్కూ	కే	కై	కొ	కూ	కా
ఖొ	ఖ	ఖా	ఖి	ఖు	ఖూ	ఖ్కి	ఖ్కూ	ఖే	ఖై	ఖొ	ఖూ	ఖా
గొ	గ	గా	గి	గు	గూ	గ్కి	గ్కూ	గే	గై	గొ	గూ	గా
ఞొ	ఞ	ఞా	ఞి	ఞు	ఞూ	ఞ్కి	ఞ్కూ	ఞే	ఞై	ఞొ	ఞూ	ఞా
టొ	ట	టా	టి	టు	టూ	ట్కి	ట్కూ	టే	టై	టొ	టూ	టా
డొ	డ	డా	డి	డు	డూ	డ్కి	డ్కూ	డే	డై	డొ	డూ	డా
ణొ	ణ	ణా	ణి	ణు	ణూ	ణ్కి	ణ్కూ	ణే	ణై	ణొ	ణూ	ణా
తొ	త	తా	తి	తు	తూ	త్కి	త్కూ	తే	తై	తొ	తూ	తా
థొ	థ	థా	థి	థు	థూ	థ్కి	థ్కూ	థే	థై	థొ	థూ	థా

కాకి	ఘటి	డొంక	నేడు	ధూమి	లావి	సిరి
కిరి	ఘాత	డోలు	నొగ	భేరి	లిభి	సీను
కిలు	ఘృణి	ధాక	నోరు	భోగి	లిల	సుడి
కుటి	ఘోష	ధంకా	నొక	మామ	లూత	సూది
కుంత	చితి	తాత	నంది	మితి	లేమి	స్పతి
కృప	చీకు	తీగ	పాప	మీను	లొంతు	సేవ
కెంపు	చెవి	తుద	పిండి	వండి	లంక	సేవ
కేలు	చేను	తేను	పీట	మూత	వాన	సేంగ
కైక	చోకు	తోడ	వులి	వృతి	లిరి	సోద
కొన	చాక	తోట	పూవు	వెడ	కెంపు	సోగ
కోతి	భాయ	తంతి	పేయ	వేంక	స్మధ	సోగు
కొను	జాతి	దాత	వేండి	వైల	వల	సంధి
కంకి	జిల	దివి	పొగ	మొన	వడి	వారి
ఖారి	జీత	దులి	పొంక	మోము	వైరి	హళి
ఖేల	జృంభ	దుత	పొంబు	మాని	వోడ	హింగు
గాలి	జెత	దెబె	పండు	మంద	వంక	హతి
గిరి	జోలి	దొంగ	ఫణి	గాలి	శాఖ	హూతి
గీత	టాకు	దోమ	బావ	యాత్ర	శిఖి	వృతి
గుడి	టిక	దొడ	లిగి	యోగి	శీత	హేల
గూను	టూకి	దండు	బీడు	రాజు	శుచి	హాను
గృహి	టేంకు	ధార	బూది	రీతి	శూలి	హంస
గెడ	టోంకు	ధుని	చేలి	రుషి	శృంగి	తొంతి
గేదె	తావు	ధృతి	బైరి	రూఢి	వైలి	క్షీతి
గొబ	తీసు	నాన	బోను	రేంగు	శోషి	క్షోభ
గోవు	లేవ	నీతి	భాష	రోత	శౌరి	తాయి
గారి	డాగు	నూపు	భిక్ష	రొతు	శంక	తొంకు
గంప	డేగ	నెల	భీతి	రంగు	సాన	తొలు

హల్లులను శేర్పి పరికేగుణితము.

గం- ౪- వ- పా- ఈ గం అక్షరములకులేవు.

[illegible]

అక్క	ఖాతి	చోటు	తుంట	నెత్తి	బొట్టు	రీతి	వైల
ఆమె	ఖిన్న	చోడు	తుాకు	నను	బోడి	రుచి	శంక
ఇది	గడ్డి	జంట	తెచ్చు	నొప్పి	భట్టు	రూక	శాత
ఈపె	గాడి	జాణ	తలు	నోటు	భార్గ్య	రెప్ప	శిరా
ఉట్టి	గింజ	జీంక	తోట్ల	పంట	భుక్తి	రేకు	శుద్ధి
ఉరు	గీటు	జీతి	తోలు	పాచి	భూతి	రొలు	శూల
ఋషి	గుంజ	జీబు	దండ	పిండి	భృతి	బట్టు	శ్రేణి
ఎండ	గూడు	జుబ్బ	దారి	వీర	భ్రమ	ఱక్క	శోభ
ఏటు	గట్టి	జూరి	దిక్కు	పుంజు	మంత్ర	తొమ్ము	షష్టి
ఐదు	గేలి	జెట్టి	డిటు	పూజ	మామ	తోత	సందు
ఒట్టు	గొడ్డు	జేజి	దుత్త	పెండ్లి	మిల్లి	లక్ష్మి	సాక్షి
ఒగు	గోచి	టగు	దూడ	పేను	మీను	లాంతి	సిగ్గు
ఔర	గాళి	టెంకి	వృష్టి	మైదు	మొకుక్క	లిచ్చి	సీత
అంబ	ఘంట	డబ్బు	దెబ్బ	పొత్తి	మెలి	లుబ్బ	మారి
కన్ను	ఘృష్టి	డాలు	దేవి	పోళి	మేడ	లూటి	సెట్టి
కాలు	చర్మ	డిండు	దొడ్డు	పొత్తి	మైల	లెస్స	సేవ
కిటి	చలి	డలి	నోసు	బంగి	మొగ	లాంగు	సొంటి
కిర్తి	చాప	డెక్క	ధణి	బాగు	మోటు	లాభి	సోది
కుక్క	చిగుర	డేకు	ధాతి	బిడ్డ	యష్టి	వళికి	హస్త
కూడు	చీమ	ధక్క	ధూళి	బీస	యాతి	వాలి	హాయి
కైపు	చుక్క	థిల్లి	నక్క	బుట్టు	యక్తి	విందు	హుండి
కొంగు	చూపు	తిల	నాడు	బూజు	యోగి	వీణ	హెచ్చు
కోక	చెట్టు	తాడు	నిండ	బెండు	రచ్చ	వృద్ధి	హొన్ను
కొను	చేరు	తిత్తి	నీతి	బేరీ	రాగి	వెండి	క్షయ
ఖర	చొప్పు	తిళు	మగ్గు	బెట	రిమ్మ	కట	క్షాతు

మూడుఅక్ష ములనామములు.

అప్సము	యీశదు	ఋతువు	ఐక్యము	ఔరార	కిసరు
ఆసులు	ఉడుము	ఎంగలి	ఒక్కండు	కట్టుము	కీనడ
ఇగురు	ఊర్వశి	ఏకము	ఒక్కరి	కానుక	కుండము

[illegible]

శ్రీ ద్వపా ర శతకం

మౌనము హృదయము హేయము తయము తృప్తము తైమము
 పోతము హేచ్చించు హేయము తైమము తేనానము
 నాలుగతరములనామములు

అపరంజి	గెలిపించె	తేటమాట	పూజబంతి	ముంగురు
అటకాడు	గొంటుపోక	తోరణము	పేరుమాళ్లు	మూపుర
ఇంగితము	గోలకొండ	దవనము	పేరంటము	వృదంగ
ఈతకాడు	ఘోషకుడు	దనియాలు	పైగస్తీలు	మెల్లమాడ్
ఉదరము	చందనము	దారుణము	సొరబాటు	మొనగా
ఉడిగము	చామరము	దిద్దుపాటు	బోరాటము	మోహరీ
ఋణస్థుడు	చిగురాకు	దీపనము	పౌరుషము	యమబ
ఎగబాళి	చీపురు	దుగలము	భయిసలా	యాలకు
ఏకాంతము	దుక్కబొట్టు	రూపణము	బట్టువాడు	యవరా
ఐహ్యము	చూగుకొమ్మ	వృష్టాంతము	బావిలిలు	యోజన
బక్ష్త్రప్రొద్దు	చెంగలవ	దేవురము	బిడారము	యావన
బీటికుండ	చేమగడ్డ	దేవళము	బీరకాయ	రసికుడు
బ్రౌషధము	జగడము	దొంగసొంము	బువ్వబంతి	రాగిచెడి
కట్టదండ	జాగరము	దోరణము	బూరకొమ్మ	రుబ్బురో
కాంచనము	జిన్నుపాలు	ధారాళము	బృహస్పతి	రేజీకటి
కిరీటము	శతీపోతు	ధూపకేతు	చెండకాయ	రోదనవ
కిలుక్కత్తి	జొగురాలు	సంగనాచి	చిరగాడు	రాహిణేయ
కుందనము	ఝంకారము	సారదుడు	బొంగరము	లక్షణము
కూలివాడు	ఝాముప్రోద్ధునిమ్మకాయ		బోనకల్తె	లావణ్యవ
కెలాసము	డగ్గుస్త్రీక	నీరుపటు	భండారము	లికుచము
కొండెగాడు	డాంభికుడు	నూపురము	భాగహరి	లేఖనము
కోడెదూడ	శిలకట్టు	నిల్లిచెట్టు	భీరము	లాట్టకన్ను
కౌపీనము	తామసము	నేరుపరి	భువనము	లోతక్కు
ఖర్చూరము	తింతిపోతు	నైకద్యము	భూతదయ	లొకకము
గజబిజి	తీవరము	పంచితము	భోజనము	వందనము
గోగిక	తుంపరలు	పాడింజూపు	మంగలము	పాచాలుడ
గుడ్డులాట	తుకుమాను	పినగిల్లి	మానికము	విచిత్రమ
గొంగివాడు	తెగ్గవారి	పుచ్చగి	మిరియము	వీట్కొలుడ

పాద చాల శిక్ష.

వెచ్చికాదు	శిశిరము	వణ్ణులును	సుందరము	పౌభాగ్యము
వేదాంతము	శునకము	సంకరము	సెనగలు	మాజారము
వైశాఖము	శూలపాణి	సాత్వికుండు	సేవకుడు	హుటూహుటి
శకటము	శృంగారము	సిద్ధాంతము	సొగటాలు	హెచ్చరిక
శాశ్వతము	శోధనము	సీమంతిని	సోమయాజి	హేళనము

నీతివాక్యములు.

అవస్థాపముమేలు	బొనని ఎన యెంచు	నయముతప్పవద్దు
అగ్రయధనము పాలు	బొనని భువిమించు	నడత మంచినగ్గు
అశలెస్సగెలుపు	కల్లమాటవిసకు	పాప బుద్ధి లిచ్చు
అజ్ఞయందు నిలుపు	కన్నచోట జనకు	పాముచెలిమి జెరుచ్చు
ఇంపు మాటలాడు	గట్టిమాట నడుచు	బాసలాడ బోకు
ఇచ్చిక ర్తివేషు	గర్వమంతవిడుపు	బాలుజాడ రాకు
ఈవి జేసచ నోప	జెప్పకొనకు మిచ్చి	మనపిని నుటయొప్పు
యీడు పానిగూడు	చెప్పకేగులచ్చి	మనుట విధమితప్పు
జ్ఞానచోట నుండు	చొచ్చినీగ రాదు	యనులనింద జెరుచ్చు
జ్ఞామాట కెండు	చొరవ లేమికాదు	యాచ్య భంగ పరచు
జ్ఞానగల సే మనుము	జాగరూకుడగుము	రముగ మాను బడక
జ్ఞానిపలగ నుము	జాన్ముడనకతగుము	రిపుల జేత జెవక
ఎగువలచవద్దు	జౌరకొరు సొంము	లాభము గూర్చు
ఎపు పువిందుముచ్చ	జౌనుపదనుకంము	లోభము దుగడిగ్గు
ఏకవిద్యునుండు	టక్కు లేమి జేయకు	వచన మొకటి పలుకు
ఏకరీతినొందు	టక్కు వాడి డాయకు	వాడుకెపు మనలుకు
విసవారి జేరు	డబ్బులెస్సగెలుపు	శిక్షవంక తోగ
విదుగురులగోరు	డంభ మొప్పున పు	శిభి యనంగ మెలగు
ఒగులకార్యమాను	లెరిచి సుగు బోను	సములకీడు బాపు
ఒప్పుచూ బూను	తపముబోక పట్టు	సాటివారి మేపు
ఒట్టు మాట నెడుపు	దబ్బరాడ పాము	హాని పనికడడుపు
ఒర్పు మించిన పువు	దయనువినువోదేలు	హాస్య పువు విడుపు
దేవదేవరము	ప్రాస వాక్యంబులు,	ఎక్కు వైసబుద్ధి
శావుమయ్యమామ్మ	రూక లేనివాని	మెక్కు కాన్పి
	వీరి జులలేక	

పెద్ద చాల శిక్ష.

బాగుగాదునచ్చు
 బాగుదానవచ్చు
 పొడుగునడతబూను
 ఇడుముగడచిపోను
 స్వామిపాదసేవ
 త్రేచుమందత్రోవ
 నొచ్చిధనములందు
 ఇచ్చియుశమునొందు
 మంచివిద్యవదువు
 మంచిబుద్ధిలాదవు
 రాచవానివిందు
 మాచకంమపొందు
 రాజులేనియూళ్లు
 పూజలేనిగుళ్లు
 రాజుకొలువుతోటి
 గాజుగిన్నెసాటి
 కట్టులేనినోరు
 కట్టతెగినయేరు
 ఒట్టివానిమాట
 గట్టినిశ్చమాట
 కొంటెగిరులనీటు
 కుంటివానిదాటు

ఇడనిలోభిప్రేత
 పుడమినతడుమోత
 అడుసుదొక్కనేల
 అడుగుగడగనేల
 గుణములేన్నియున్న
 తృణముపేదలన్న
 సీతిలేనివాడు
 కోతికంఠెబీడు
 సతినబొందిమెలగు
 సుతులబొందిచెలగు
 చరువులేనిమొద్దు
 కదలలేనియెద్దు
 మొదటయింటగెలువు
 పిదపగవ్వగెలువు
 పెద్దలందుభక్తి
 మునుగుల్కుముక్తి
 ధనములేస్సవారు
 వినయమెవుడుగోరు
 గొప్పవానిపట్టు
 ఒప్పువేల్పుగట్టు
 ఇంపువేల్పుకొలుపు
 సొంపునీరులసలువు

అబ్బలేనిబిడ్డ
 మబ్బలేనియోడ
 ప్రియలేనివిగ
 నయముగానిమంద
 వరపునుగెల
 పరువుకెచ్చుబరు
 వారిలేనియిల్లు
 వారిలేనిశిల్లు
 తులువతోటిచెలి
 చిలుకకాటుకలిసి
 వేల్పుమీదభక్తి
 నల్పులేస్సముక్తి
 కపితిలేనినోళ్లు
 చనియులేనికూళ్లు
 బాసలాడువాడు
 కాసుచేయలేడు
 విహితమెవుడుజేయ
 అహితమెవుడుబాయ
 నీతివాక్యమాల
 నీతితోడచాల
 చదువుకొనుముగదీని
 చదువుమెచ్చుగాని

నద్దురి శబ్దములు.

అంకెతప్పవేయవద్దు
 అడ్డమాటచెప్పవద్దు
 అన్నమాటతప్పువద్దు
 అప్పుచేయవద్దు
 అపకారముచేసినవారికి నుపకార
 ముచేయవలెను
 అడితప్పుపోక

అకలికొన్నవానికన్నము పెట్టవలెన
 ఆడినమాటతప్పురాదు
 యాశకొట్టవద్దు
 రుణశేషము శత్రుశేష ముంచరాది
 ఒకరిమీదచాడీయి చెప్పరాదు
 ఒచ్చలేనిననుచిహవవలెన
 కష్టపడ్డవానికి సుఖముకన్దు

కల్పనైవబంకవద్దు

కీడుకొరవద్దు

కీర్తిసౌందర్యము

కృతచేతకీర్తిహందు

కొంటెచేష్టమాను

కొండెనుచెప్పవానితోపగచేసుకొన
రాదు

కొటివరహస్తావచ్చినాహీనునికొలువ

రాదు

గర్వపడవద్దు

గురుభక్తిచాలాపుండు

గురువుచెప్పినమాటనమ్మవలెను

చదువుకొనెడుకాలమువ్యర్థపుచ్చ
రాదు

చదువుమీకతలంపుపుంచవలెను

చాడిచెప్పరాదు

చింతనచేయనివిద్యపనికిరాదు

చెడుగుణమువిడిచిపెట్టు

చెడుపనిచేయవలదు

చెడచాటువిడుపు

చెప్పిలేదనవలదు

చేతిపనినిల్పవలదు

చోకగాకొను

జనులునిండింపతగినపనిచేయవలదు

జీవహింసచేయవలదు

తడిబట్టకట్టరాదు

తనకుచదువుచాలావచ్చుననిగర్వపడ
రాదు

తనకుపగవాడయిననుకీడుతలచరాదు

తనకొపమేతన్నుచంపును

తనగుట్టుబయటచేయరాదు

తనమరుగుజొచ్చినవానినిరక్షింపవ

లెను

తనయూరివారితోపగచేయరాదు

తన్నుతానుపొగడుకొనరాదు

తప్పుసత్యముచేయరాదు

తల్లిదండ్రులనుకష్టపెట్టరాదు

తల్లిదండ్రులమాటవిను

తంటమాటచెప్పవలదు

ధర్మనూచికొనగోరు

దేవునినిందించవలదు

దొంగనోస్నేహముచేయరాదు

దొంగసొంముకొనవలదు

ధర్మచింతమానవలదు

నమ్మినవారినిచెరుపరాదు

భగవాదువచ్చిశరణుజొచ్చినకా

పాడవలెను

పంక్తిశ్రేణముచేయరాదు

పచ్చికాయగిల్లవద్దు

పండిమండివద్దనినపనిచేయరాదు

పరనింపసేయరాదు

పరులసొంముకొరవలదు

పాపముసేయవలదు

పెద్దలమాటలువినువలెను

పేదలమీదదయయుంచవలెను

ప్రజలమాటచెప్పుకొనవద్దు

ప్రభుదయనమ్మిగర్వపడరాదు

మాయసేయబోకు

మంచిగుణమువిడువవద్దు

మంచిచోట్లుజేను

మంచిపాట్రతాగు

మంగుళులగర్వపథ్యముసేయవలెను

యతినింద చేయవలదు	వేళకుతగట్టు నడుచుకొన వలెను
యోగ్యత తెలిసి స్నేహము చేయువలెను	వ్రాయచదువ నేర్చినవాడునుభ
రాజద్రోహము చేయరాదు	శుచిగానుండగోరు (భూ)
రుచియనిచాలాతినవలదు	సత్యముతప్పరాదు
రోగిమీదదూరవలదు	సభలో నవ్వరాదు
లేమివచ్చెననివిచారపడరాదు	సభలోసిగ్గుపడరాదు
లోతుచూడనీళ్ళబోవలదు	సంపదయున్నదనిగర్వించరాదు
విద్య యెంతవచ్చిననుచాలుననిచెప్ప	సాధ్యముకానిసనికిపూనరాదు
రాదు	స్వామియందుభక్తివుంచు
విద్యచెప్పినవారినిమరవవలదు	స్నేహముగలచోటఅప్పుతియ్యర
నింతమాటవినగోరు	హింసచేయబూనుకొనవలదు(ద

ఆరుస్వరములకుమించనిరూఢివాచకవిశేషశబ్దములు,

శ్రురుషవాచకశబ్దములు	వానివేళావికార్థములు	ప్రయోగించెడు అర్థము
హరిశ్చంద్రుడు	ఇత్వాకువంశపురాజు	సత్యముపలికేవాడు
ధగ, రాజు	పాండురాజుయొక్క	జ్యేష్ఠపుత్రుడు. ధర్మార్జునుడు
కణుడు	ధర్మరాజునిసహోదరుడు	అతిబలశాలి
కంసుడు	ఉగ్రసేనునికుమారుడు	అతిదుర్మార్గుడు
మన్మథుడు	కృష్ణునికుమారుడు	మంచిరూపముగల
కుబేరుడు	ఉత్తరదిక్పతి	అతిధనశాలి (వాడ
బృహస్పతి	దేవగురువు	మిక్కిలిబుద్ధిమనుడు
బలిచక్రవర్తి	మహాబలవంతుడు	మహాదాత
అరునుడు	ధర్మరాజునిసహోదరుడు	యుద్ధరంగమునందపజయలే
మారీచుడు.	రావణునిస్నేహితుడగురాక్షసుడు.	మోసగాడు(వాడు
ఇంద్రజిత్తు	రావణునికుమారుడు	అతితంత్రశాసు
వానరుడు	కొలి	చెడ్డపనిచేసేవాడు
కుంభకర్ణుడు	రావణునిసహోదరుడు	నిద్రముచ్చ
రావణుడు	పులస్త్యబ్రహ్మకుమారుడగురాక్షసుడు	అతినమధుడు
జాంబవంతుడు	బ్రహ్మదేవునికుమారుడు	అతివయోవంతుడు

శత్రువులు నవగ్రహములలో నేడవగ్రహము అదృష్టహీనుడు
వక్రచార్యుడు నవగ్రహములలో నారవగ్రహము ఏకాక్షి

బహుదేవుడు సృష్టికర్త ఆధిస్వతంత్రుడు
చుమధమరాజు-దక్షిణదిక్పతి ఆతిభయంకరుడు
శుక్లశ్వరుడు-గణపతి-యీశ్వరునికుమారుడు బొజ్జకడుపు గలవాడు
అనాథ ప్రభువులేనివాడు వ్యర్థుడు
యుగంధరుడు ప్రతాపరుద్రునిమంత్రీ అతియు క్తిశాలి
కాలాంతకుడు యముడు మహాసమధుడు
చిత్రగుప్తుడు యమునివద్దగణికుడు మిక్కిలివాతకాడు
శేకుని దుర్యోధనునిమేనమామ మోసగాడు
సైంధవుడు దుర్యోధనుని బావమరిది కార్యహునిచేయువాడు
గృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధనునితండ్రి వుట్టంధుడు
వైది పేడముచదివినవాడు లోకీకముతెలియనివాడు
ఏలేశ్వరఉపా ఆంధ్రదేశమునప్రసిద్ధపండి న్వతంత్రశక్తిగలవాడు
ధ్యాయుడు తుడు
ఆతతాయి చంపుటయేస్వభావముగలవాడు పోకిరి

అగ్నిహోత్రుడు పరిశుద్ధుడు స్రీవాచకశబ్దములు సర్వభక్షకుడు

చిత్రాంగి భాజరాజునరేంద్రునిసతి అతిదుమాకారాలు
ఊర్వశి ఇంద్రసభలోపాటబాదుఅప్పరస్త్రీ-సుబుద్ధిగలిగినది
రంభ యింద్రసభలోనాట్యమాడుఅప్పరస్త్రీ-అతిరూపవతి
విధవ పెనిమిటిలేనిది వ్యర్థురాలు
శేష్ఠాచేరి-పెద్దంమ-విష్ణుదేవునిపెద్దభార్య అదృష్టహీనురాలు
మండ్లదరి రావణునిభార్య గంభీరరూపముగలస్త్రీ
సత్యభామ కృష్ణునిభార్య మిక్కిలియందకత్తె
శూర్పనఖ రావణునిసహోదరురాలు దుమాగురాలు
మిత్రశింద కృష్ణునిభార్య మిక్కిలియుక్తిగల
సరస్వతి బ్రహ్మదేవునిభార్య మిక్కిలిచదవరి
నంగనాచి కాంచీమండలమందున్నయొకయాడది-అతిఃచాతుర్యముగ
మందర కైకయియొక్కదాని తంత్రముగలస్త్రీ
తాటకి ఒకరాక్షసస్త్రీ దుమాగురాలు

స్కము	భుక్త్యాస్తులు వసించెడుస్కము	సుఖప్రదేశము
కము	సాపిజనులు వసించెన స్థలము	అనన్యము
మద్రము	సాగరము	నెరవేరలేనిపని
జలూరు	ఒక గ్రామ విశేషము	క్రమము
	మృత్తిక	సర్వాభావము

అటుగ్వరములకు మించనిమాటలు-

జన్మదానము చేసేవారికి ఉపద్రవము చేయడము - జెరువులు తెగగొట్టడము - బిడ్డలకు చదువు నేర్పకపోవడము - ఇవి ద్రోహకార్యములు అని తెలిసికొనవలెను-

అపరిమితముగా నవ్వరాదు-

అప్రయోజకలు వదిలించి భుట్టుటకంటె ప్రయోజకధు ఒకడేచాలును-

అసాధారణమయిన ప్రజ్ఞ గలవాడు సుఖపడును-

ఆదాయమునకు తగిన సెలవు చేయవలెను-

ఉపనయనము చేసినవారును - మంత్రమును ఉపదేశించినవారున్న భయమును పోగొట్టి కాపాడినవారును - విద్య నేచికొనవారును - తనతండ్రితో సమానులు అని యెంచవలెను-

కరికి ఉపకారము చేయవలెను-

కరుచేసిన ఉపకారము మరువవద్దు.

మలములు నీటిలోనుంచి బయటికి వచ్చినపుడు ఎండకు వాడినట్లు తమతమ

స్థానము తప్పితే తమమిత్రులె శత్రులవుదురు-

చదువు నేర్చుకొను సమయములో సిగ్గుపడరాదు.

తనవారియందు మొగమాట ముంచవలెను-

తనయాజ్ఞను అతిక్రమించిన బంటును విడువవలెను-

తనకు యెంత ఆపదవచ్చినను అబద్ధము చెప్పరాదు.

దురహంకారము మానవలెను-

దుష్టులకు ఉపకారము చేయబోలే కీడువచ్చును-

దొంగతనము చేయరాదు-

సిండా బలముగల శత్రువులను ఉపాయము చేత జయింపవలెను.

సిండు ప్రవాహములో తుదరాదు.

వరుగనగును - ఇదిగో - ఇదిగో - ఇదిగో - ఇదిగో - ఇదిగో - ఇదిగో -

పక్షులలో కాకి నీచము - మృగములలో గాడిదే నీచము - సన్యాసులలో కోపముగలవాడు నీచుడు - ఒకరిని యెప్పుడును దూషించువాడు అంతరికంఠే నీచుడు -

పాముకు విషముకోరిలయందుండును - ఈగకు విషము తలయందుండును - తేలునకు విషము కొండెయందుండును - ధుజ్జనునకు నిలువెల్లను - విషమేయగును -

సముద్రము మీద వహ్నియు కురియడము - ఆకలిలేనివానికి భోజనము పెట్టడము - కలిగినవానికి గానము చేయడము వ్యర్థము.

పిలువని పేరంటమునకు పొంగును -

శిర్డయి ఆశీర్వాదము వ్యర్థముకాదు

పేదలను అవమానించరాదు -

బంధువులను విడవరాదు -

బలవంతునితో విరోధము చేయరాదు -

బుద్ధిమంతులతో సహవాసము చేయవలెను -

భాగ్యముచేత బంధువులను శృణీకరించరాదు -

భాగ్యము పోయెడి సమయములో ఏమగు మింగిన వెలగపండులోని గజ్జ వలె మాయముగా పోవును -

భాగ్యము వచ్చేది సమయములో టెంకాయలోకి నీళ్లు వచ్చినట్లు తనకు తానే వచ్చును -

మూఖుడు తనయింట్లో మాత్రమే పూజింపబడును - ధనికుడు తనగ్రామములోనే పూజింపబడును - రాజు తన రాజ్యములో మాత్రము పూజింపబడును - విద్వాంసుడు సకల దేశములందును పూజింపబడును

యోగ్యత చక్కగా విచారించి అధికారమివ్వడము - వాడిన చేసలమీద వా నకురియడము - ఆకలి కొన్నవానికి అన్నము పెట్టడము - పేదవానికి దానము చేయడము సాధకము -

శరీరబలముకంటె నీతి యెక్కువ -

దృష్టాంత వాక్యములు -

౧. బిడ్డలకు చిన్నతనమునందు నేపీకసవిద్య లెన్నగా బుద్ధిగిందుబట్టును - వెనుక నేపీకసవిద్య లెన్నగా పట్టును. రంగు నూతన వస్త్రము నందు బట్టినట్లు పాతవస్త్రమున పట్టుదుగదా.

న్నను విద్యవచ్చినవాడే మేలు - హంసకున్న కొంగకున్న రూపమొకటి గానున్నను నీళ్లతో గలసిన పాలు, చేరువరచేదాంన మేలుగదా.

౩. విద్యగలవానికిరూపము లేకయుండినను మెప్పుగలదు - విద్యలేని వానికిరూపముండినను వానివలె మెప్పులేదు - సువాసనగలవకురుచేరురూపము లేకయున్నను మెచ్చబడును - సువాసనలేని మోదుగవున్నరూపము గలిగియున్నను దానివలె మెచ్చబడదుగదా.

౪. విచేకముగలవాడు దర్ద్రుడయినను సభాపూజ్యుడౌను - విచేకము లేనివాడు భాగ్యవంతుడయినను వానివలె సభాపూజ్యుడౌకానేరదు. తెలివిగలవాడు సొమ్ములు లేకున్నను వానికెక్కటయును - తెలివిలేనిచేతులు సొమ్ములుగలిగియున్నను వాటివలె వానికెక్కనేరవుగదా.

౫. మంచివాని సహజాసము మంచిగుణము దెచ్చును చెడువానిసహవాసము చెడుగుణముదెచ్చును వానినిట్లు రేగటివేలబడి మంచీశ్లివును-చవిటివేలబడి యుప్పుశ్లివునుగదా.

౬. ఎల్లిప్పుడు ప్రియవచఃము జెప్పేవానికి మర్యాదగలుగును - కఠినవచఃము జెప్పేవానికి అవమానముగలుగును. ఎప్పుడు ప్రేమముగా పలికేవిలుకను పాలుపండ్లు పెట్టి పెండుదురు - కఠినముగా పలికేకాకిని గాళ్లతో గొట్టితరుముదురుగదా.

౭. బలవంతుడు పైకొనిరాగా వంగినవానికి మేలుగలదు యెదిరించినవానికి చేతుగలదు యేటివరకు వంగియున్న ప్రబుద్ధులగు మేలుపొందును యెటవలెచియున్న ప్రూకులు చేతుబొందునుగదా.

౮. గొప్పవంశమునందుబుట్టివా గుణములేనివాని నొకరున్న దగ్గరతీసుకొనరు హీనవంశమునందుబుట్టివా గుణముగలవాని నందరున్న దగ్గర తీసుకొనుదురు వాసనలేనిచెరుకవున్నలాకిరికి యోగ్యములుకావు వాసనగలగన్నేరువున్న లందరికిన్ని యోగ్యులు తౌను గదా.

౯. ఉపకారముమంచివానికి నొక మారు చేసినటుయిన పలుమారు ఫలముబొందవచ్చును చెడువానికి నొక మారు దప్పే నాకొంచ మైనా ఫలముబొందరాదు తెటిచెట్టు వకదినము విస్త్రుతపాటి నీళ్లుబోసినవానికి నెల్లప్పుడు పలము నిచ్చున బోక చెట్టు వకదినమునుగ్గి పోయినవానికి కొంచ మైనా ఫలము నీయుదుగదా.

౧౦. దానము యోగ్యులయంద ప్రకాశించును అయోగ్యులయంద ప్రకాశించదు వానదినకులు మిథ్యపుచిప్పలోబడి నామధ్యములు గా నగుపడును

బ్రతుకలోబడెనేని రూపమేయగుపడదుగదా,

౧౧ మానవంతుడుతనకొంత ప్రయోగవచ్చినా గొప్పపని కోరుగాని చిన్నపనిగోరడు నింహముమెండాకలిచేతడస్సియున్నాయేనుగు మాంసమునుకోరునేగాని పూరిమేయదుగదా,

౧౨, మాంహేయమచిన్నచనిసంపాదించినిండాసంతోషించుచుదానిచేత వానిప్రయాసతీరదు శుభము దుఃఖంభయమయెముకసంపాదించి నిండా సంతోషించును దానిచేతదానియాకలితీరదుగదా

౧౩, భాగ్యవంతుడుదనవద్దకున్నధనముపేరలకిచ్చిదరిద్రుడయినాకీర్తి హెచ్చియుండుగాని తగ్గియుండును సానిబెట్టివమాణిక్యము యెత్తుతగ్గినాపె లహెచ్చియుండుగాని తగ్గియుండుదుగదా,

౧౪ దుష్టుడుభాగ్యవంతుడయినా వానివద్దశేరినవానికి దుఃఖమువచ్చును గానిశుభమురానేరదు మాణిక్యముబెట్టుకొనియున్న పామువద్ద శేరినవానికి ప్రాణాపదవచ్చుగాని మాణిక్యమురానేరదుగదా.

౧౫, సంపదపొదుగుచుండ గామంచివాడగుకువగాచందున్నదుష్టుడుమిట్టి ప్పడును వృక్షముపలకాలమునం దణగియుండును యేరుపమోకాలముని మి న్నొటియుండునుగదా,

౧౬, ఘమైనివాడల్పనిశేరగావానిఘనము చెడుకలల్పదఃఘనమైన వానిశేరగాఘనమవచ్చును రాతికంటము తెప్పశేరినీళ్ళమీదదేలును దార ము త్తప్పమునుశేరి తలమీదనెక్కునుగదా

౧౭, ధనముగలివానికెంత నందరున్నుచేరుదుగుధనములేనివానిచేత నొక్కగున్నుశేరు నీళ్లుండియున్న చేరువులో నన్నిజంతువులున్ను చేరును యెండినచేరువులో నొకజంతువున్నుచేరుదుగదా.

౧౮, వివేకిముగలివాడు దూరమునినుండిపరులగుణమును దెలుసుకొ నును వివేకిములేనివాడు సమీపముననుండియు దెలుసుకొనుజాలదు తుమ్మెద లు దూరమునను దీ తామగవుభ్రమివానన దెలుసుకొనుచున్నవి కప్పగమిల్ల నానినుండియు దెలుసుకొన జాలదుగదా.

౧౯, గొప్పమనఃపితానొక కార్యమునందజొచ్చియుందరికి మేటిగానుం డును అటుగానపక్షులుసంద తాకున్నచోటనుండికృశించును చెట్టునపూచిన భవ్యలఠదళలమీద నెక్కు అటుగానపక్షులు నెక్కుకీందరాలిబోవును దా

శవకు చేయి దెచ్చి పగల పాలగుమ్మలకి లోనీగలుగేచ్చి ప్లాన కేకాటి జంపితాను జనుల పాలగుమ్మలకి దిగదా

౨౦. రూపను చక్కగా నున్నందున మంచివాడని, వంకగా నున్నందున చెడువాడని తెలుసుకొనరాదు కార్యముచే దెలుసుకొనవలయును. క్షణగాని స్థూలము చెడుకార్యముశేయుచున్న దివంకరగా నున్నవీటె మంచికార్యముశేయుచున్నదిగాదా.

౨౧. గుప్తని సహాయముచేగ నొకపనికావలసివచ్చుడు వానిలో కొంచముగా సహవాసముశేయవలయును నిదానహవాసము శేయరాదు తాంబూలముచేకొనుసహుడు సుస్వము కొంచముగా తీసుకొందురు గాని నిదాతీసుకొనరుగాదా.

౨౨. ఉపకారముగట్టురు ఘోరుశత్రువలెనుచేడవురు ఘోరుశత్రురాదు అవుకుకనువువేసినా పాలిచ్చును పాముక చాలుబోసినా కరచినివచ్చు బెట్టును.

౨౩. తాను చేచ్చనివిద్యోగ్యులకు నుపయోగముశేయుటచేత తిరగదు బోధనమయియుండును లేనివక్షయ నమగచిపోవును చేలమనీళ్లు వల్లినందున పరిశుద్ధమయియుండును లేనివక్షమున కెడిబోవునుగాదా,

ద్వంద్వ వాక్యములు.

౧, లక్ష్మీనివాసస్థానములు! సత్యవంతులయందును సలక్షణమయినగృహములయందు రాజులయందు వీరులయందు జగద్వజములయందు వీరుగులయందు గుర్రములయందు గోవులయందు ఛత్రచామరములయందు తామరఫలవృక్షలయందు పంటభూమిలయందు పూదోటలయందు స్వయంవరములయందు రత్నములయందు దీపంబులయందు అద్దంబులు మొదలయిన మంగళవస్తువులయందు లక్ష్మీవాసంబుశేయును,

౨, అలక్ష్మీవాసస్థానంబులు! అసత్యవంతులయందును పాశిత్రవ్యంబులేనిస్త్రీకాలిదుశ్వంశులయందు పౌరకడువ్వలయందు మేకలకాలిదుశ్వలయందు మయినీడలుగు మంచచనీడలుగు అనిద్రగలవానియందు తాండవేట్టులుగు రాపిచైట్టులుగు దీపమునీడలుగు దురాచారిముఖంబునందు పీనుగపొగయందు అలక్ష్మీవాసంబుశేయును,

౩, సంకరములు! సంపదగలవానికి తీర్థములును గొప్పగనమువచ్చును

ను ఏవని జేసినదగియుండును యేమాటజెప్పియు చెల్లించుకొనుచుఁ ఘనమైన పనిత్యమువలెదోచునువకష్టమచూడనివారుమిత్రులవలెజూతురుతనవారిలో నెక్కువగానుండును శత్రులుమిత్రులగుదురుతలచినపనిచేగూడుచుక్కిరిసి పార్శ్వముగలుగుచు, సత్రములు చావల్లు మొదలయిన ధర్మములు సిగ్గించును వస్త్రవాహనములు మొదలయిన సభోగములుగలుగుచు.

౪. దారిద్ర్యములు - దగిద్రునితల్లి తప్పజేప్పును, భాగ్యమునులక్ష్య పెట్టరు, నోటవచ్చు మాటల్నియు విపరీతముగా దోచును. తగనిదుఃఖము ననుభవించును. సభలోకిబోవ సలకోచపడుచు- భాగ్యనంతుని యెదిటనిలు వధయపడును. శౌర్యము నన్నచుగును. ఇంటికివచ్చిన చుట్టములు యమదూత లెరిగెనుగుబడుదురు- పెత్తనము దక్కదు- ఎవరితో నేమి జెప్పికోసినను మారు పిరమ బుట్టుచు- అందరు నపహసించురు.

౫. వ్రు-ములు - దేవునియందు భక్తిగలుగుట మనస్సు జేసిన భగ్యము- దేవుని నామమునుచ్చరిండుట నోరుచేసిన భగ్యము- దేవుని పూజించుట చేతులుచేసిన భగ్యము - దేవాలయమునకు బోవుట కాళ్లుచేసిన భగ్యము- దేవునిజూడుట కన్నులుచేసిన భగ్యము - దేవుని కథలు వినుట చేవులుచేసిన భగ్యము - దేవునికివందనము జేయుట శిరస్సుచేసిన భగ్యము.

౬. పాపములు - పరులకు కీడుదలచుటమనస్సు జేసిన పాపము- పరులను పొరువ వాక్యములు పలుకుటనోరుచేసిన పాపము - పరధనమునవహరించుట చేతులుచేసిన పాపము పరులశ్రమమునెంచనివానివద్దికి దిరుగుట కాళ్లు చేసిన పాపము - పరనిందవినుట చేవులుచేసిన పాపము - ప్రీతిలేని యన్నము గుడుచుట నాలుక చేసిన పాపము - పరస్త్రీవాలింగనము జేయుట దేహము జేసిన పాపము.

౭. చెయవలసిన పనులు- పితృవాక్యపరిపాలనచేత శ్రీరాముడు కీర్తిక వహించెను- మాతృవాక్యపరిపాలనచేత గరుడుండు యశమబొందెను- సత్యవ్రతముచేత భీష్ముండు పొగడొందెను - సత్యవాక్యము చేత హరిశ్చంద్రుడు భ్యాతిబొందెను - దానముచేత బలిచక్రవర్తి నుతికెక్కిన ఓర్పుచేత ధర్మరాజు గొప్పబడెను- పెద్దలుతలపెట్టినవని నెరవేర్చుట చేత భగీరథుండు ప్రఖ్యాతి గాంచెను - కావున నీవనులు వురుషుల నావశ్యకములు.

౮. చేయరాని పనులు- బూదమాడి నలచక్రవర్తి దుఃఖపడెను పర

స్త్రీమోహముచేత రావణుండునశించెను- తమ్మునివగచేత వారి మృతిబొందెను- దుష్టకృత్యముచేత పరిశీన్య హారాజు తీయించెను - వంచనచేత నిర్వలంబు రూపదండెను - వగరవ్యాశచేతకర్మోధనుండు కీడినొందెను - అహంకారముచేత హిరణ్యకశిపుడుహరిసెందెను- కావుననీపనులపురుషునకు సహకములు గావు.

౯. అచ్యుతము - దేవతలకు స్వగమంగును- చకోరిమొలకుచంద్రునియందును- చాత మొలకు మేఘమునందును- బ్రాహ్మణుడువిక్లవయందును- రాజులకుయుద్ధమందును- కవులకువాక్కుయందును- భక్తులకు భగవంతునియందును - రోగులకు ఔషధమందును- స్త్రీలకు అధరమునందును - అచ్యుతముందును -

౧౦ విషము- చోరులకు చేతులయందును - స్త్రీలకు స్రవణములయందును- కొండెగాసికి నాలుకయందును - కాషటునికి కన్నులయందును - పాముకు పల్లలయందును- తేలకకొండెమునందును- ఈగకు లఱులందును విషముండును-

౧౧, ఒకప్పుడును గుణమును విడువనివి - బంగారుపుటము బెట్టియు వన్నెమారదు- గంధపుచెక్క యురిగియు వాసనవిడువదు- శంఖముభస్మము య్యును తెలుపుమారదు - పాలుకాగియిరిగియు రుచివిడువదు - మాణిక్యము సానలోసలిగియు కాంఠవిడువదు - చాత యెంతలేమిడివచ్చియు చాతృత్వము విడువదు- పిరుదు శత్రువులచే నరకబడియు పరాక్రమము విడువదు- మంచివాడెంతప్రయాసమనొందియుమర్యాదదప్పదు-

౧౨, ఒకప్పుడును దోషమును విడువనివి- తపచెట్టుకు తేనెబోసి పెంచియు చేదుమానదు- పామునకు పాలుబోసియు విషముబోదు - గాడిదె నెంత చక్కబెట్టియు ముట్టికాలు విడువదు - కుక్కతోక బద్ధచేసికట్టియు చక్కగారాదు- గుడ్డికంటికికుంచెడు కాటుక బెట్టియు కనుపించదు, ఉల్లిగడ్డకు పన్నీరుబోసియు కంఠమానదు మడ్డివాని కెంత శిష్టియు తెలివిరాదు-

౧౩, చచ్చియు బ్రతికియున్నవారు- పగోపకారముగాగుంటలుబావులు చేరువులుమొదలయిన జలాధారములు గలుగజేసినవాడును- తోటలు తోవులు మొదలయిన వనములు జేసినవాడును - గుల్ల గోవురములసత్రములు చావళ్లు గట్టించినవాడును - అగ్రహారము మొదలగు శాశ్వతధర్మములు చేసిన వాడును - నీతిదప్పని రాజును యుద్ధంగము నందు వెనుక

దీయనివాడును- గొప్పవిద్య నేర్పినవాడును కృత్యమునర్చిన వాడును కృత్యమున దిన వాడును- సత్పుత్రుని గన్నవాడును - వీరు బచ్చియు బ్రతి యుండువారు-

౧౪, బ్రతికియు జచ్చినవారు - ఎడతెగని దారిద్య్రము ననుభవించువాడును- తీరనిరోగముగలవాడును- ఎల్లప్పుడు నిల్లంట్ల మొన్నవాడును- స్త్రీభాగ్యముచే జీవించుచును- రాజసభలో భంగపడినవాడును- భారవహనముచేత జీవనము శేయువాడును- తీరనిదుఃఖము ననుభవించువాడును- ఆహదానికి వెలుచువాడును - అగృహకునుపకారము చేయనివాడును- రహస్యపనిన అచ్చకు దెచ్చువాడును - వీరు జీవించియు మృతి బొందినవారు.

౧౫, సమయమునందు నుపకరించునవి- వయస్సునబుట్టినపుత్రుడును కాలమునందు బెట్టినవయిరును- నాణ్యముగల వానియొద్దనుంచిన ధనమును బాల్కమునందు నిభ్యసించిన విద్యయును- సత్పురుషులసఖ్యమును మంచి వానికిజేసిన యుపకారమును- సమయమునందు నుపకరించును-

౧౬, సమయమునందు నుపకరింపనవి- ముడిమిని బుట్టిన పుత్రుడును అకాలమునందు బెట్టినవయిరును దబ్బరగానియొద్దనుంచిన ధనమును- పుస్తకమునందున్నవిద్యయును- కిపటముగల వాని సఖ్యమును- చెడువానికిజేసిన యుపకారమును- దేశాంతరమునందున్న పుత్రునిసంపదయును- అప్పిచ్చిన యగ్రమును సమయమునందు నుపకరింపవు,

౧౭, ఒకటిగిరిగి ప్రకాశించునవి- సూర్యుడుగలవగలును- చంద్రుడుగలరాత్రియును- వర్షముగలభూమియును - గుణవతియగు భార్యగల పురుషుడును- రాజుగలరాజ్యమును- వేగముగల గుఱ్ఱమును- బలముగలశత్రుశ్వమును- శ్రుతిగల రాగమును కాపులుగలయూరును- వివేకముగల తపస్సును- వాసనగల పుష్పమును- చదుపుగలబుద్ధియును- సత్యముగల వాక్కును ప్రకాశించును-

౧౮, ఒకటిలేక ప్రకాశించనివి - మాధుర్యములేని సాహిత్యమును- బడలులేనియిండ్లును - పెద్దలు లేని డొంగును - గుఱ్ఱములేనిదళమును- గుణములేని స్త్రీలును - భక్తిలేనిపూజయును - వాసనలేని పుష్పమును - చదువులేని రూపమును ఆయుధములేనిబంటును- మంత్రలేని సభయును - కప్పలేని దంతములును- కొవ్వలేనిస్త్రీలును - ప్రీతిలేని విందును - మంచిమాటలులేని శ్లోహమును- ప్రకాశించవు.

౧౧. ఒకవోషముచేత మరయొకవోషముగలుగునని. — అధికారము
త సామర్థ్యమును వస్త్రాభరణాదులచేత సౌందర్యమును సులభచేత
వ్యవహారమును చాతృత్వముచేత కీర్తియును - విషయముచేత గొప్పతనమును
పురాగ్రముచేత జ్ఞానమును భక్తిచేత భగవదనుగ్రహమును - ప్రియవాక్య
లచేత లోకవశ్యతయును సుగుణముచేత ధనమును సిద్ధముగవచ్చును.

౧౨. ఒకవోషముచేత మరయొకవోషముగలుగునని. — కామముచేత
సతనాశము కోసము చేత జీవహింసయును లోభముచేత దోంగతనమును
లబవచేత అనన్యమును శౌర్యముచేత భయమును అజ్ఞానముచేత నవివేకమును
౧- దుష్టత్వముచేత శత్రుత్వమును - సామాన్యముచేత వాణిజ్యమును - గర్వ
లచేత నవజయమును - వల్లసనిచేత రపాయమును - దేహపనిచేత నపకీర్తియు
౨- సిద్ధముగవచ్చును.

౧౩. వ్యాధిబట్టింపనని. — పరిశుద్ధమయిన భోజనమును - భోజనము
నివారించుగలవకమును స్నానపానములయందు క్రమముతప్పక నడచు
మును - కాలమును దలచులనినర్థమును దినమునందు రేడుమాట్లాభోజన
మును కాలమునందు నిద్రయును. ఎడమద్రక్క-శయనిచుటయును - లోకమును
బట్టింపవు.

౧౪. వ్యాధిబట్టింపనని. — విచిత్రస్థిభోజనమును - మనోదుఃఖము
సంభావనచారమును జలమలసేవోధమును - భోజనముచేసి స్నానముచేయు
మును కాలమును దలచి చలించిపోవుటయును కొలత, తృప్తి, వ్రాగియును - మల
మగ్గనివారించుటయును అమితమగు శ్రమభోగముపొందుటయును - తాత్కాలిక
ముఖోపయోగకరములగును - తేతయాదనసేవలయును - పానీయద్రవ్య
క్షయించుటయును - అపవ్యభిక్షమును - లోకమును బట్టింపను.

౧౫. చేతనలు. — కర్మకలతయును పోషించినవాడును - విద్యశాస్త్రిన
వాడును, దుష్కర్మముచే జేగించినవాడును, ఆపరాధమును దురక్షించినవా
డును, కార్యమును పోగొట్టినవాడును, భయముపోగొట్టినవాడును, కడు
మనిషిని వాడును జ్ఞానమును పడగించినవాడును - శ్రేష్ఠభారతయును రాజును
హాస్యభక్తుడును - విరుదాక్షిపాతసంబంధములు.

౨౪. రాక్షసులు. — రాజాజ్ఞ మీరినవాడును - వివేచితేక అప్పుడీసి, వాడును - సఖులమాటవినకకోపించువాడును - సభకు నేరించినవాడును - రసముగ పరిహాసము చేయువాడును - ప్రభువునకు నణగని సేవకుడును - పురుష నకు నణగని యాడుదియును - తనంతటివాడు లేదనిగర్వించినవాడును - తల్లి ప్రభులనుకష్టపఱచువాడును - ఆడుదానిమాటవినికలహించువాడును - చేసిన యుపకారముమఱచువాడును - వీర్లు రాక్షసుల త్రేసమానులు.

౨౫. మంచిదియుచ్చచోటచెడుదియు ఉండును. — తామరలున్నకొలనులోగోర్చుట్టుండను - కోయిలున్నవనములోగూబలుండను - రత్నములున్నగిరిలోని శ్లంఘును - శ్రీగంధపుట్టున్నయడవిలో ముండ్లచెట్లుండను - పువ్వులున్నయంగడిలోకట్టెలుండను - చిలుకలున్నచెట్టులోకాకులుండను - భాగ్యవతులున్నచోటదరిపింపింపరు - విద్వాంసులున్నసభలో నూఢులుండిరు.

నీతి కథలు.

౧. ఒక క్రైస్తుములో ఒక బాప్తీష్టువాడుగలడు - ఆయనకు ఒక కుమారుడుగలడు - అతడుకుమారుని వెంటఁబట్టుకొనికాశీకిబోవఁచునఁడగా త్రైపువలోఆచిన్నవాడు అయ్యపులివచ్చెననిగతాశీకిఁజెను - అప్పుడతఁడ్రీతిగిరిమాఁచెను అక్కడపులిదేను ; తరువాతకొంతదూరముపోగా నేసిజముగా పులివచ్చెను. అప్పుడున్నఅతడుదీనాయనా - వుడివఁచెను అనిఅరచెను - తండ్రిఆతనిమాటలు చెవినిబెట్టకమునుపటివలెనే డొరికఁజూచుచున్నాడని యెఱుఁగకొని నిరిగిమాడకపోయెను. కాబట్టిఒకసారిఅబద్ధముచెప్పితే మఱయొకసారివానిమాటలెవరునునమ్మరు.

౨. ఒక డోలో వెంకటస్వామిస్వామి అనెఁడదరుచిన్నవాఁడగుగలరు - ఒకనాడువారుఒకతొటకుపోయి అక్కడమామిడి ట్టుపఱచిపండ్లుచూచి కోయుదమునపోగా ఆచెట్టుపట్టుచుండ్లకంఠసానియొండెను - గనుకఅమండ్లకంఠకుభయపడి పండ్లుకోసికొనకనే ఇంటికిపోయిరి ; తర్వాతమఱియొకచిన్నవాడువచ్చి ఆకండ్లుజూచిచెట్టుపట్టుపాతియొన్న మండ్లపొదకుభయం

నొందక - మండలిప్రతినిధులను పంపిణీచేసికొని భాషించే పునర్వ్యవస్థలవారికి నన్నికార్యములు జేకూడివచ్చును.

౩. కంచీలో నొకవిద్యాలయముగలదు - ఆయనకు నలుగురుకుమార్తెలు, ఒకరిని పెద్దమారునకు తనకుగిరినాటి స్త్రీయవత్తుచిచ్చెను కడమ మగ్గురుకొడుకులకు ఒకరగు గావి. నేర్చు తరువాత పెద్దమారుడుకొన్ని నమలలా ఆధారములయొక్క అభివృద్ధివాదాదులు - కడమ మగ్గురునుదను మపాండిత్యమువలన అండాధనము సంపాదించుకొనుభావతీరి - కనుక విద్య చేసినవారు సుఖపడుదురు.

౪. ఒక గాజుకునొక మారు ముబుట్టెను - వానికి నారాజు చందరియ పేరు పెట్టెను - వానిని పండ్లవాడుగా గానవాని నారాజు వదువ వేసెను - వాడు పాథ్యాయుని నంటుచు చుట్టెను బడివలయుచుకల - గా చదువుకొనెను - పునఃపలకులు చెప్పిన ముటలను వానిని చదువుచుకల గల వచ్చును.

౫. ఒక సూర్యుని కనాడు తన యూరించి అయ్యుల యూరికి పోవు పండ్లగా - పండ్లలోంచి పండ్లలెట్లు అగ్నిశక్తిగల కొని పిదలోనుండి బయట పండ్లకన్న నవడెడి పానముమీద - దీనిగా పాడుల సుయించి యొకకట్ట కొనకు నొకరినొకరు దాని పొడలో వేయగా సంపాదించుకల చిలో దూరె త సూర్యుడు దాని పొడలో బయట పడిచెను. అప్పుడా పామువాడు జేసిన పలుదల కవారింగల - కా నట్టి పడల పునకు మేలు జేయరాదు.

౬. ఒక నట్టి ఇద్దరు కొడుకులుగలరు అందులో నొకని పేరు నిశ్శదు - గాకన పేరు రంగడు - నాలుగవారి కు నొక మామడితో బకుబోయిరి - అప్పుడరంగడు నిశ్శదుని చిచ్చి యామామిడి చెట్టున మంచి పండ్లున్నవికో యుదమాయ నెను - నిశ్శదును చిచ్చి తాతోటచాడుబాచినంగొట్టుననియు త్రరము కిప్పెను - రంగడువాని మాటలచినక నాచెట్టెగిరి పండ్లుగోయుచునండెను , ఇంతలో నాతోటచాడు పచ్చి రంగనిపట్టుకొనెను - గనుక మంచివారు చెప్పే పొబుద్ధిచినకపోతే చెరువువచ్చును.

౭. ఒక బాకచిన్న పామును దెచ్చి పాలుబోసి పెంచుచువచ్చెను - అది కొన్నిరోజులకు గొప్పదాయెను, ఒక రాదువాడు పామును ముద్దు పెట్టుకొని పలయునని యా పామునెత్తి ముద్దు పెట్టుకొనెను , అప్పుడా పామువానింగల చిరుదునతడు శ్రమనొందెను, కావున ముష్టునిరక్షించినవానికి హానివచ్చును.

౮. ఒక గాడిదెమునలితనమువల్లను మెందుగా బనిజేయుటవల్లను మి

మును బుద్ధిరూత్తు శయనుచు లేకయుండువారు. కావుననొకవస్తువును నైట్రజ కాశమువేరవహించి మునుమునునైతమైనవని నిశ్చయింపగూడదు.

౧౩. ఒకబుగ్గినివృక్షమునగోలమునందు మేయుచుండదానింజూచి యాచమి పురుషునిచుచున్న ఒండుకొబ్బెరువొంది - ఈగొప్పయోగము గలమకముఃఖాడపపిల్లలలో, యోగవయుగారాభామందు, నేపిష్టా మృగమువలెయెగుడుచున్నదగునొకదనిచెప్పి - యూహనిగొప్పగొంతవత్తనువాట్టించిచెప్పి - కానబుద్ధిహీనులెప్పుడు తాపేష్టాశునీయుని యు - విత్తులకమకులెనగునొకదానిననువారుతపకంబెదకలననవారలముచెప్పెదరు. గనుకరమశక్తిమించినకార్యములకు పూనికేతవృత్తచేయవచ్చు.

౧౪. ఒకగావేరికానిలో ముల్లునాడినందునవని దానింజీయులకు ప్రాతైశ్వరికమాకావలనిలోదేలితొడప్పగా - నదితపపటరాముడిం దెకకవేయినందున - చుట్టె సేవితనకెడ్డతలపునకొనక ౪౮౦ దలపగా గాడిదవారింజ నలలకెక్క చెడిమిపయియొకకాలేలోచిన్నెను, అదె బుగ్గతో చేయవలసి వివిధంగెల్లెను. కావునచెరువునెనినవారి సేవిపే కుగ్గునెగ్గుమనుకొనకాసేవిదు

క్ర. సం.	సంఖ్య	సంఖ్యావాచకము.	క్ర. సం.	సంఖ్య	సంఖ్యావాచకము.
1	౧	ఒకటి	11	౧౧	పదునొకడు
2	౨	రెండు	12	౧౨	పదరెండు
3	౩	మూడు	13	౧౩	పదుమూడు
4	౪	నాలుగు	14	౧౪	పదునాలుగు
5	౫	అయిదు	15	౧౫	పదనైదు-పదునేను
6	౬	ఆరు	16	౧౬	పదురారు
7	౭	ఏడు	17	౧౭	పదునెడు
8	౮	ఎనిమిది	18	౧౮	పదనెనిమిది
9	౯	తొమ్మిది	19	౧౯	పదొమ్మిది
10	౧౦	పది	20	౨౦	ఇరువది

21	౨౧	ఇరువదియొకటి	51	౫౧	ఏబదిహొకటి
22	౨౨	ఇరువది రెండు	52	౫౨	ఏబది రెండు
23	౨౩	ఇరువదిమూడు	53	౫౩	ఏబదిమూడు
24	౨౪	ఇరువదిచాలుగు	54	౫౪	ఏబదినాలుగు
25	౨౫	ఇరువదియైదు	55	౫౫	ఏబదయైదు
26	౨౬	ఇరువదియారు	56	౫౬	ఏబదియారు
27	౨౭	ఇరువదియేడు	57	౫౭	ఏబదియేడు
28	౨౮	ఇరువదియెనిమిది	58	౫౮	ఏబదియెనిమిది
29	౨౯	ఇరువదితొమ్మిది	59	౫౯	ఏబదితొమ్మిది
30	౩౦	నలువది	60	౬౦	అణువది
31	౩౧	ముప్పదియొకటి	61	౬౧	అణువదియొకటి
32	౩౨	ముప్పది రెండు	62	౬౨	అణువది రెండు
33	౩౩	ముప్పదిమూడు	63	౬౩	అణువదిమూడు
34	౩౪	ముప్పదిచాలుగు	64	౬౪	అణువదిచాలుగు
35	౩౫	ముప్పదియైదు	65	౬౫	అణువదియైదు
36	౩౬	ముప్పదియారు	66	౬౬	అణువదియారు
37	౩౭	ముప్పదియేడు	67	౬౭	అణువదియేడు
38	౩౮	ముప్పదియెనిమిది	68	౬౮	అణువదియెనిమిది
39	౩౯	ముప్పదితొమ్మిది	69	౬౯	అణువదితొమ్మిది
40	౪౦	నలువది	70	౭౦	డబ్బది
41	౪౧	నలువదియొకటి	71	౭౧	డబ్బదియొకటి
42	౪౨	నలువది రెండు	72	౭౨	డబ్బది రెండు
43	౪౩	నలువదిమూడు	73	౭౩	డబ్బదిమూడు
44	౪౪	నలువదినాలుగు	74	౭౪	డబ్బదినాలుగు
45	౪౫	నలువదియైదు	75	౭౫	డబ్బదియైదు
46	౪౬	నలువదియారు	76	౭౬	డబ్బదియారు
47	౪౭	నలువదియేడు	77	౭౭	డబ్బదియేడు
48	౪౮	నలువదియెనిమిది	78	౭౮	డబ్బదియెనిమిది
49	౪౯	నలువదితొమ్మిది	79	౭౯	డబ్బదితొమ్మిది
50	౫౦	ఏబది	80	౮౦	ఎనుబది

పెద్ద బాల శిక్ష.

81	౮౧	ఎనుబదియొకటి	100	౧౦౦	నూలు
82	౮౨	ఎనుబదిరెండు	110	౧౧౦	నూటపది
83	౮౩	ఎనుబదిమూడు	120	౧౨౦	నూటయిరువది
84	౮౪	ఎనుబదినాలుగు	130	౧౩౦	నూటముప్పది
85	౮౫	ఎనుబదియైదు	140	౧౪౦	నూటనలుబది
86	౮౬	ఎనుబదియారు	150	౧౫౦	నూటయేబది
87	౮౭	ఎనుబదియేడు	160	౧౬౦	నూటఅయ్యది
88	౮౮	ఎనుబదియెనిమిది	170	౧౭౦	నూటదెబ్బది
89	౮౯	ఎనుబదితొమ్మిది	180	౧౮౦	నూటయెనుబది
90	౯౦	తొంబది	190	౧౯౦	నూటతొంబది
91	౯౧	తొంబదియొకటి	200	౨౦౦	ఇన్నూరు
92	౯౨	తొంబదిరెండు	300	౩౦౦	మూన్నూరు
93	౯౩	తొంబదిమూడు	400	౪౦౦	నన్నూరు
94	౯౪	తొంబదినాలుగు	500	౫౦౦	పన్నూరు
95	౯౫	తొంబదియైదు	600	౬౦౦	ఆరూరు
96	౯౬	తొంబదియారు	700	౭౦౦	ఏళ్లూరు
97	౯౭	తొంబదియేడు	800	౮౦౦	ఎనమన్నూరు
98	౯౮	తొంబదియెనిమిది	900	౯౦౦	తొంబన్నూరు
99	౯౯	తొంబదితొంబది	1000	౧౦౦౦	వేయి

ఒకటై. ౧ ౨ ౩ ౪ ౫ = 2 ౮ ౯ (౦) ౧౦.

యాయొట్లకైగ గానిపార్శ్వ లగాని యొకటిమొదలు ముప్పదియందువరకు-
 నీయొట్లగానిబింబపులుగా ఒకరొకటి, వీనికివేర్వేరుస్థానసంజ్ఞలొను - అదియేలా
 గంటే ఒకయొట్లకి ఏకస్థానమనియును- దానిద్రావనాకబింబపునుగాని నాకయొట్లని
 గానియంచునప్రడు దక్షిణాపనియును, రెండుదిగువులుగా. రెండుయొట్లనుగాని
 యంచునప్రడు కేతిస్థానమనిగా ను, మూడొంబపులుగానిమూడొయొట్లనుగానియం
 చునప్రడు సహస్రస్థానమనిగా ను, ఈలాగు బింబపులుగా యొట్లనుగాని యొకటొ
 కటిగాకెంచుచుండు, క్రమమగుదాక సహస్రము, ముప్పది, కోటి, శతకోటి, శతకోటి,
 అర్బుకము, నర్బుకము, కర్బుకము, మహాకర్బుకము, మహాద్వకము, త్రికోటి, మహాత్కో
 టి, రంభము, మహారంభము, త్రితి, మహాత్రితి, శోభ, మహాశోభము, కింభము, ప
 రతము, పదార్థము, అనంతము, సారము, లయము, అంత్యము, క్షయము, భూరి,
 మహాభూరి, అనన్య విషయము. దుస్థానసంజ్ఞలొనున్నవి.

10	విశాఖము	10
20	మహారాష్ట్రము	20
30	కర్ణాటకము	30
40	శాస్త్రము	40
50	సాహిత్యము	50
60	దేశము	60
70	లక్షణము	70
80	దేశము	80
90	కోటిసానము	90
100	చరిత్ర	100
110	చరిత్ర	110

గణితము.

ఆంధ్రమునకుగా ఒకటియొక్క గణము. వా లో గూడిన సూక్ష్మ సాంకేతిక, ఆంధ్రమునకు, మొదలయి వి శేషములు ఒకటిన్నర, రెండుచాతక, మొదలయిన సాంకేతిక గణములు ఇ భిన్నములు అ బహుళ.

సంఖ్యాగణములు.	సంఖ్య	తెనుగు.
వివరణము.	సంఖ్య	వివరణము.
సూచక. లును వా.	1	పాతక
రెండింటిపాతకాలు	4	అట
నాలుగింటియూదుపాతకాలు	4	ముప్పాతక
ఎనిమిదింటిపాతకాలు	2	పరక
పదునాటింటిపాతకాలు	—	సీసము
మొప్పదింటిపాతకాలు	౪౫.	వీ. వీసము
అయ్యదింటిపాతకాలు	1౫.	కాని
పదునాటింటియూదుపాతకాలు	౫	ముప్పాతకము
పదునాటింటియూదుపాతకాలు	—	పాతకావీసము
ఎనిమిదింటియూదుపాతకాలు	1౫	పాతకాపరక
పదునాటింటిపాతకాలు	1౫	పాతకాముప్పాతకము
పదునాటింటిపాతకాలు	౪	వీసము
ఎనిమిదింటిపాతకాలు	౪౫	అరాపరక
పదునాటింటిపాతకాలు	౪౫	అరాముప్పాతకము
పదునాటింటిపాతకాలు	౫	ముప్పాతకావీసము
ఎనిమిదింటిపాతకాలు	౫	ముప్పాతకాపరక
పదునాటింటిపాతకాలు	౫	ముప్పాతకాముప్పాతకము

ସଂଖ୍ୟା ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି

୦	୦	୦	୪	୨	୩୭	୨	୪	୪୦	୦	୨	୨୨
୦	୦	୨	୪	୩	୩୯	୨	୯	୪୨	୦	୩	୩୯
୦	୩	୩	୪	୦	୪୦	୨	୧	୪୧	୦	୪	୪୨
୦	୪	୪	୪	୦	୪	୨	୨	୯୪	୦	୪	୯୦
୦	୪	୪	୪	୨	୦	୨	୩	୧୭	୦	୯	୧୭
୦	୯	୯	୪	୩	୦୪	୨	୦	୨୦	୦	୧	୨୪
୦	୧	୧	୪	୪	୨୦	୩	୦	୯	୦	୨	୯୯
୦	୨	୨	୪	୪	୨୪	୩	୨	୦୨	୦	୯	୦୦୨
୦	୩	୩	୪	୯	୩୦	୩	୩	୨୧	୦	୦	୦୨୦
୦	୦	୦	୪	୧	୩୪	୩	୪	୩୯	୦	୦	୦୩
୨	୦	୨	୪	୨	୪୦	୩	୪	୪୪	୦	୨	୨୯
୨	୨	୪	୪	୩	୪୪	୩	୯	୪୪	୦	୩	୩୯
୨	୩	୯	୪	୦	୪୦	୩	୧	୯୩	୦	୪	୪୯
୨	୪	୨	୯	୦	୯	୩	୨	୧୭	୦	୪	୯୪
୨	୪	୦	୯	୨	୦	୩	୩	୨୦	୦	୯	୧୨
୨	୯	୦	୯	୩	୦୨	୩	୦	୯୦	୦	୧	୯୦
୨	୧	୦	୯	୪	୨୪	୦	୦	୦	୦	୨	୦୦୪
୨	୨	୦	୯	୪	୩୦	୦	୨	୨୦	୦	୩	୦୦୧
୨	୩	୦	୯	୯	୩୯	୦	୩	୩୦	୦	୦	୦୩୦
୨	୦	୨	୯	୧	୪୨	୦	୪	୪୦	୦	୦	୦୪
୩	୦	୩	୯	୨	୪୨	୦	୪	୪୦	୦	୨	୨୨
୩	୨	୯	୯	୩	୪୪	୦	୯	୯୦	୦	୩	୪୨
୩	୩	୩	୯	୦	୯୦	୦	୧	୧୦	୦	୪	୪୯
୩	୪	୦	୧	୦	୧	୦	୨	୨୦	୦	୪	୧୦
୩	୪	୦	୧	୨	୦	୦	୩	୯୦	୦	୯	୨୪
୩	୯	୦	୧	୩	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୯୨
୩	୨	୨	୧	୩	୨୦	୦	୦	୦	୦	୨	୦୦୨
୩	୩	୨	୧	୪	୩୪	୦	୨	୨୨	୦	୩	୦୨୯
୩	୯	୨	୯	୯	୪୨	୦	୩	୩୩	୦	୦	୦୪୦
୪	୦	୩	୧	୧	୪୯	୦	୪	୪୪	୦	୦	୦୪
୪	୦	୪	୧	୨	୪୯	୦	୪	୪୪	୦	୨	୩୦
୪	୨	୨	୧	୩	୧୦	୦	୧	୧୧	୦	୪	୧୦
୪	୪	୦	୨	୦	୨	୦	୨	୨୨	୦	୪	୧୪
୪	୪	୧୦	୨	୨	୦	୦	୩	୯୯	୦	୯	୯୦
୪	୯	୨	୨	୩	୧୦	୦	୦	୦୦	୦	୧	୦୦୪
୪	୧	୨	୨	୪	୩୭	୦	୨	୦	୦	୨	୦୦୪

୦୫	F	୦୩୫	୦୧	୭	୩୪	୦୮	୫	F୦	୦୮	୮	୦୫୭
୦୫	୦୦	୦୫୦	୦୧	୩	୫୦	୦୮	L	୦୦୫	୦୮	F	୦୧୦
୦୫	୦	୦୫	୦୧	୪	୫୮	୦୮	୧	୦୫୫	୦୮	୦୦	୦୮୦
୦୫	୭	୩୭	୦୧	୫	୮୫	୦୮	୮	୦୫୫	୭୦	୦	୭୦
୦୫	୩	୪୮	୦୧	୫	୦୦୫	୦୮	F	୦୫୫	୭୦	୭	୪୦
୦୫	୪	୫୪	୦୧	୧	୦୦୮	୦୮	୦୦	୦୮୦	୭୦	୩	୫୦
୦୫	୫	୮୦	୦୧	୮	୦୩୫	୦୮	୦	୦୮	୭୦	୪	୮୦
୦୫	୫	୮୫	୦୧	୮	୦୫୩	୦୮	୭	୩୮	୭୦	୫	୦୦୦
୦୫	୧	୦୦୫	୦୧	୦୦	୦୧୦	୦୮	୩	୫୧	୭୦	୫	୦୭୦
୦୫	୮	୦୫୮	୦୮	୦	୦୮	୦୮	୪	୧୫	୭୦	୧	୦୪୦
୦୫	F	୦୪୪	୦୮	୭	୩୫	୦୮	୫	୮୫	୭୦	୮	୦୫୦
୦୫	୦୦	୦୫୦	୦୮	୩	୫୪	୦୮	L	୦୦୪	୭୦	F	୦୮୦
୦୧	୦	୦୧	୦୮	୪	୧୭	୦୮	୧	୦୩୩	୭୦	୦୦	୭୦୦

୦	୭	୭	୫	୩	୦୭	୧	୪	୭୦	୦୦	୫	୫୦
୭	୭	୦	୫	୩	୦୫	୮	୪	୩୧	୦୦	୫	୫୫
୩	୭	୫	୫	୩	୦୮	F	୪	୩୫	୦୭	୫	୫୦
୪	୭	୮	୧	୩	୧୦	୦୦	୪	୪୦	୦୩	୫	୫୫
୫	୭	୦	୮	୩	୭୪	୦୦	୪	୪୪	୦୪	୫	୧୦
୫	୭	୦୫	୫	୩	୭୧	୦୭	୪	୪୮	୦୫	୫	୧୫
୧	୭	୦୪	୦୦	୩	୩୦	୦୩	୦	୫୧	୦୫	୫	୮୦
୮	୭	୦୫	୦୦	୩	୩୩	୦୪	୪	୫୫	୦୧	୫	୮୫
F	୭	୦୮	୦୭	୩	୩୫	୦୫	୪	୫୦	୦୮	୫	୮୦
୦୦	୭	୭୦	୦୩	୩	୩୮	୦୫	୪	୫୪	୦୮	୫	୮୫
୦୦	୭	୭୭	୦୪	୩	୪୧	୦୧	୪	୫୮	୭୦	୫	୦୦୦
୦୭	୭	୭୪	୦୫	୩	୪୫	୦୮	୪	୧୭	୦	F	F
୦୩	୭	୭୫	୦୫	୩	୪୮	୦୮	୪	୧୫	୭	F	୦୭
୦୪	୭	୮୫	୦୧	୩	୫୦	୭୦	୪	୮୦	୩	F	୦୮
୦୫	୭	୩୦	୦୮	୩	୫୪	୦	୫	୫୪	୮	F	୭୪
୦୮	୭	୩୭	୦୮	୩	୫୧	୭	୫	୦୦	୫	F	୩୦
୦୧	୭	୩୪	୭୦	୩	୫୦	୩	୫	୦୫	୫	F	୩୫
୦୮	୭	୩୫	୦	୪	୪	୪	୫	୭୦	୧	F	୪୭
୦୮	୭	୩୮	୭	୪	୮	୫	୫	୭୫	୮	F	୪୮
୭୦	୭	୪୦	୩	୦	୦୭	୫	୫	୩୦	୫	F	୫୪
୦	୩	୩	୦	୪	୦୫	୧	୫	୩୫	୦୦	F	୫୮
୭	୩	୫	୫	୪	୭୦	୮	୫	୪୦	୦୦	F	୫୫
୫	୩	୫	୫	୦	୭୪	୫	୫	୪୫	୦୫	F	୬୦

[illegible]

೧೨	೧೧	೧೨೩	೧೨	೧೧	೧೨೪	೧೨	೧೧	೨೦೫	೨೦	೧೧	೨೦೬
೧೨	೧೨	೨೦೪	೧೨	೧೨	೨೦೫	೧೨	೧೨	೨೦೬	೨೦	೧೨	೨೦೭
೧೨	೧೩	೨೦೫	೧೨	೧೩	೨೦೬	೧೨	೧೩	೨೦೭	೨೦	೧೩	೨೦೮
೧೨	೧೪	೨೦೬	೧೨	೧೪	೨೦೭	೧೨	೧೪	೨೦೮	೨೦	೧೪	೨೦೯
೧೨	೧೫	೨೦೭	೧೨	೧೫	೨೦೮	೧೨	೧೫	೨೦೯	೨೦	೧೫	೨೧೦
೧೨	೧೬	೨೦೮	೧೨	೧೬	೨೦೯	೧೨	೧೬	೨೧೦	೨೦	೧೬	೨೧೧
೧೨	೧೭	೨೦೯	೧೨	೧೭	೨೧೦	೧೨	೧೭	೨೧೧	೨೦	೧೭	೨೧೨
೧೨	೧೮	೨೧೦	೧೨	೧೮	೨೧೧	೧೨	೧೮	೨೧೨	೨೦	೧೮	೨೧೩
೧೨	೧೯	೨೧೧	೧೨	೧೯	೨೧೨	೧೨	೧೯	೨೧೩	೨೦	೧೯	೨೧೪
೧೨	೨೦	೨೧೨	೧೨	೨೦	೨೧೩	೧೨	೨೦	೨೧೪	೨೦	೨೦	೨೧೫

ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ.			೨	೪	೫	೪	೪	೨	ಪಾಠ ಶಿಕ್ಷಣ.		
೧	೪	೪	೨೦	೪	೫೪	೪೦	೪	೨೦	೧		
೧೦	೪	೨೪	೨೦೦	೪	೫೫	೪೦೦	೪	೨೦೦	೧೦		೨೦
೧೦೦	೪	೨೫	೨೦೦೦	೪	೫೬೦	೪೦೦೦	೪	೨೦೦೦	೧೦೦		೨೦೦
೧೦೦೦	೪	೨೫೦	೨	೪	೬	೫	೪	೨೪	೧೦೦೦		೨೫೦
೨	೪	೧೪	೨೦	೪	೬೦	೫೦	೪	೨೫	೨		೬೦
೨೦	೪	೧೫	೨೦೦	೪	೬೦೦	೫೦೦	೪	೨೫೦	೨೦		೬೦೦
೨೦೦	೪	೧೫೦	೨೦೦೦	೪	೬೦೦೦	೫೦೦೦	೪	೨೫೦೦	೨೦೦		೬೦೦೦
೨೦೦೦	೪	೧೫೦೦	೨	೪	೬೪	೬	೪	೩	೨೦೦೦		೬೪
೩	೪	೨	೨೦	೪	೬೪	೬೦	೪	೩೦	೩		೬೪
೩೦	೪	೨೪	೨೦೦	೪	೬೫	೬೦೦	೪	೩೦೦	೩೦		೬೫
೩೦೦	೪	೨೫	೨೦೦೦	೪	೬೫೦	೬೦೦೦	೪	೩೦೦೦	೩೦೦		೬೫೦
೩೦೦೦	೪	೨೫೦	೧೦೦೦೦೪	೨೫೦೦		೭	೪	೩೪	೩೦೦೦		೭೫೦
			೪೫೦೦			೭೦	೪	೩೫	೭೦		೭೫೦
೪	೪	೩	೧	೪	೪	೭೦೦	೪	೩೫೦	೭೦೦		೭೫೦೦
೪೦	೪	೩೦	೧೦	೪	೫	೭೦೦೦	೪	೩೫೦೦	೭೦೦೦		೭೫೦೦೦
೪೦೦	೪	೩೦೦	೧೦೦	೪	೫೦	೭೦೦೦೦	೪	೩೫೦೦೦	೭೦೦೦೦		೭೫೦೦೦೦
೪೦೦೦	೪	೩೦೦೦	೧೦೦೦೦	೪	೫೦೦	೭	೪	೪	೭೦೦೦೦		೭೫೦೦೦೦೦
೫	೪	೩೪	೨	೪	೧	೭೦	೪	೪೦	೫		೭೫
೫೦	೪	೩೪	೨೦	೪	೧೦	೭೦೦	೪	೪೦೦	೫೦		೭೫೦
೫೦೦	೪	೩೪೦	೨೦೦	೪	೧೦೦	೭೦೦೦	೪	೪೦೦೦	೫೦೦		೭೫೦೦
೫೦೦೦	೪	೩೪೦೦	೨೦೦೦	೪	೧೦೦೦	೨	೪	೪೪	೫೦೦೦		೭೫೦೦೦
೬	೪	೪೪	೩	೪	೧೪	೨೦	೪	೪೫	೬		೪೪
೬೦	೪	೪೫	೩೦	೪	೧೫	೨೦೦	೪	೪೫೦	೬೦		೪೫
೬೦೦	೪	೪೫೦	೩೦೦	೪	೧೫೦	೨೦೦೦	೪	೪೫೦೦	೬೦೦		೪೫೦೦
೬೦೦೦	೪	೪೫೦೦	೩೦೦೦	೪	೧೫೦೦	೧೦೦೦೦೦	೪	೪೫೦೦೦	೬೦೦೦		೪೫೦೦೦೦

2	౧౪	౬౦౦	౬ ౧౧౨౪	౬	౭	౪	౫౦౦	-	౩౧౯
2౦	౧౭౪	౬౦౦౦	౬ ౧౧౭౫	౬౦	౭	౭౪	౫౦౦౦	-	౩౧౭౪
2౦౦	౧౭౫	౭	౬ ౧	౬౦౦	౭	౭౫	౬	-	1౭
2౦౦౦	౧౭౫౦	2౦	౬ ౧౩౭	౬౦౦౦	౭	౭౫౦	౬౦	-	3౪
౨	౨	2౦౦	౬ ౧౩౧	2	౭	౪౭	౬౦౦	-	3౭౪
౨౦	౨౧	2౦౦౦	౬ ౧౩౧౨౪	2౦	౭	౨౪	౬౦౦౦	-	3౭౫
౨౦౦	౨౦౦	౨	౬ ౧౪	2౦౦	౭	౨౭౪	2	-	1౬
౨౦౦౦	౨౦౦౦	౨౦	౬ ౧౫	2౦౦౦	౭	౨౭౫	2౦	-	౪1౭
౯	౨1	౨౦౦	౬ ౧౫౦	౨	౭	౧	2౦౦	-	౪౩౪
౯౦	౨౨౪	౨౦౦౦	౬ ౧౫౦౦	౨౦	౭	౧౦	2౦౦౦	-	౪౩౭౪
౯౦౦	౨౨౫	౯	౬ ౧౪౭	౨౦౦	౭	౧౦౦	౨	-	4
౯౦౦౦	౨౨౫౦	౯౦	౬ ౧౬౪౭	౨౦౦౦	౭	౧౦౦౦	౨౦	-	౫
౧౦౦౦౦	౨౨౫౦౦	౯౦౦	౬ ౧౬౨౪	౯	౭	౧౭	౨౦౦	-	౫౦
		౯౦౦౦	౬ ౧౬౨౭౪	౯౦	౭	౧౧	౨౦౦౦	-	౫౦౦
		౧౦౦౦౦	౬ ౧౭౭౫	౯౦౦	౭	౧౧౨౪	౯	-	4-
				౯౦౦౦	౭	౧౧౭౫	౯౦	-	౫౪౭
				౧౦౦౦౦౭	౭	౧౨౫౦	౯౦౦	-	౫౬1
							౯౦౦౦	-	౫౬౨౪
							౧౦౦౦౦	-	౬౨౫

మప్పీసములు.

౧	౬	౬
౧౦	౬	౧౪౬
౧౦౦	౬	౧౨౪
౧౦౦౦	౬	౧౨౭౪

౨	౬	1౭
౨౦	౬	3౪
౨౦౦	౬	3౭౪
౨౦౦౦	౬	3౭౫

3	౬	4-
3౦	౬	౫౪౭
3౦౦	౬	౫౬1
3౦౦౦	౬	౫౬౨౪

౪	౬	౪
౪౦	౬	౭౪
౪౦౦	౬	౭౫
౪౦౦౦	౬	౭౫౦

౫	౬	౪౬
౫౦	౬	౯1౭
౫౦౦	౬	౯౩౪
౫౦౦౦	౬	౯౩౭౪

౬	౬	౧౭
౬౦	౬	౧౧

పరకలు.

౧	౭	౭
౧౦	౭	౧
౧౦౦	౭	౧౨౪
౧౦౦౦	౭	౧౨౫

౨	౭	1
౨౦	౭	౨౪
౨౦౦	౭	౨౫
౨౦౦౦	౭	౨౫౦

3	౭	1౭
3౦	౭	3౪
3౦౦	౭	3౭౪
3౦౦౦	౭	3౭౫

౪	౭	౪
౪౦	౭	౫
౪౦౦	౭	౫౦
౪౦౦౦	౭	౫౦౦

౫	౭	౪౭
౫౦	౭	౬1
౫౦౦	౭	౧౨౪
౫౦౦౦	౭	౬౨౫

వీసములు.

౧	-	-
౧౦	-	౪౭
౧౦౦	-	౬1
౧౦౦౦	-	౬౨౪

౨	-	౭
౨౦	-	౧
౨౦౦	-	౧౨౪
౨౦౦౦	-	౧౨౫

3	-	౬
3౦	-	౧౪౬
3౦౦	-	౧౨౪
3౦౦౦	-	౧౨౭౪

౪	-	1
౪౦	-	౨౪
౪౦౦	-	౨౫
౪౦౦౦	-	౨౫౦

౫	-	1-
౫౦	-	3౭

మక్కాములు.

౧	౪౬	౪
౧౦	౪	1౬౪
౧౦౦	౪	౪౪౬
౧౦౦౦	౪	౪౬౪౬

౨	౪	-4
౨౦	౪	౪౬
౨౦౦	౪	౯1౭
౨౦౦౦	౪	౯౩౪

3	౪	౭1
3౦	౪	౧1౬౪
3౦౦	౪	౧౪-
3౦౦౦	౪	౧౪౦౪౭

౪	౪	౬
౪౦	౪	౧౪౬
౪౦౦	౪	౧౨౪
౪౦౦౦	౪	౧౨౭౪

[illegible]

౧౩	౭	౧౪౭	౧౫	—	౪౭	౧౬	౪	౪౦౪	౧౯	౪	౪-౪
౧౪	౭	౧౪	౧౬	—	౧	౧౮	౪	౪-౪	౨౦	౪	౪౭
౧౫	౭	౧౪౭	౧౭	—	౧	౯	౪	౪౭	శాసనములు.		
౧౬	౭	౨	౧౮	—	౧౭	౨౦	౪	౪౭	౧	౪	౭.౪
౧౭	౭	౨౭	౧౯	—	౧౩	శాసనములు.			౧	౪	౭
౧౮	౭	౨	౨౦	—	౧	శాసనములు.			౧	౪	౭
౧౯	౭	౨.౭	మొక్క సెలు.			౧౦	౪	౭-౪	౧	౪	౭.౪
౨౦	౭	౨.౪	మొక్క సెలు.			౨	౪	౭	౧౧	౪	౭.౪
వీసములు.			౧౧	౪౯	౪౦	౧౩	౪	౭౪	౧౨	౪	౭౪
			౧౨	౪	౪-	౧౪	౪	౭	౧౩	౪	౭
౧౦	—	౪౭	౧౩	౪	౪-౪	౧౫	౪	౭౪	౧౪	౪	౭౪
౧౧	—	౪	౧౪	౪	౪౭౪	౧౬	౪	౭౪	౧౫	౪	౭౪
౧౨	—	౪-౪	౧౫	౪	౪౭	౧౭	౪	౭౪	౧౬	౪	౭౪
౧౩	—	౪౭	౧౬	౪	౪	౧౮	౪	౭-౨౦	౧౭	౪	౭

మొక్క సెలు.

౪	౪	౪-	శాసనములు.			౧౬౪
౪	౪	౭				౧౭
౪	౪	౭				౧౮
౪	౪	౭				౧౯
౪	౪	౭				౨౦
౪	౪	౭				౨౧
౪	౪	౭				౨౨
౪	౪	౭				౨౩
౪	౪	౭				౨౪
౪	౪	౭				౨౫
౪	౪	౭				౨౬
౪	౪	౭				౨౭
౪	౪	౭				౨౮
౪	౪	౭				౨౯
౪	౪	౭				౩౦
౪	౪	౭				౩౧
౪	౪	౭				౩౨
౪	౪	౭				౩౩
౪	౪	౭				౩౪
౪	౪	౭				౩౫
౪	౪	౭				౩౬
౪	౪	౭				౩౭
౪	౪	౭				౩౮
౪	౪	౭				౩౯
౪	౪	౭				౪౦
౪	౪	౭				౪౧
౪	౪	౭				౪౨
౪	౪	౭				౪౩
౪	౪	౭				౪౪
౪	౪	౭				౪౫
౪	౪	౭				౪౬
౪	౪	౭				౪౭
౪	౪	౭				౪౮
౪	౪	౭				౪౯
౪	౪	౭				౫౦
౪	౪	౭				౫౧
౪	౪	౭				౫౨
౪	౪	౭				౫౩
౪	౪	౭				౫౪
౪	౪	౭				౫౫
౪	౪	౭				౫౬
౪	౪	౭				౫౭
౪	౪	౭				౫౮
౪	౪	౭				౫౯
౪	౪	౭				౬౦
౪	౪	౭				౬౧
౪	౪	౭				౬౨
౪	౪	౭				౬౩
౪	౪	౭				౬౪
౪	౪	౭				౬౫
౪	౪	౭				౬౬
౪	౪	౭				౬౭
౪	౪	౭				౬౮
౪	౪	౭				౬౯
౪	౪	౭				౭౦
౪	౪	౭				౭౧
౪	౪	౭				౭౨
౪	౪	౭				౭౩
౪	౪	౭				౭౪
౪	౪	౭				౭౫
౪	౪	౭				౭౬
౪	౪	౭				౭౭
౪	౪	౭				౭౮
౪	౪	౭				౭౯
౪	౪	౭				౮౦
౪	౪	౭				౮౧
౪	౪	౭				౮౨
౪	౪	౭				౮౩
౪	౪	౭				౮౪
౪	౪	౭				౮౫
౪	౪	౭				౮౬
౪	౪	౭				౮౭
౪	౪	౭				౮౮
౪	౪	౭				౮౯
౪	౪	౭				౯౦
౪	౪	౭				౯౧
౪	౪	౭				౯౨
౪	౪	౭				౯౩
౪	౪	౭				౯౪
౪	౪	౭				౯౫
౪	౪	౭				౯౬
౪	౪	౭				౯౭
౪	౪	౭				౯౮
౪	౪	౭				౯౯
౪	౪	౭				౧౦౦

శాసనములు.

శాసనములు.

౪	౪	౭	శాసనములు.			౧౦౦
౪	౪	౭	శాసనములు.			౧౦౧

-	౪వీ	పెం౪	అరవీసములు.		
-	౩	పెం	౪వీ	౪వీ	పెం
	ముక్కానులు.		౪	౩	పెం౦౦౭
౪౩	౪౪౩	పెం౪-	కానులు.		
౪౪	౪వీ	పెం ౭	౩	౩	పెం౦
౪౪	౩	పెం౦౭			

సి॥ భిక్షూఁఫలములుగఁ జేపఁడుకొనితెచ్చి సగపాలుమోహంబునతఁకి నిచ్చె. నందునాలనపాలునను గుఱమ్మునికేచ్చెనట్ట భాగంబిచ్చెనతనసతికి. తగ తొమ్మిదోపాలుగనయనికేచ్చెనుతనచేత నాల్గున్నదల్లికిచ్చె. మొదటతెచ్చిన పెన్నిమోహంబునతఁకెన్నిబ్రాతకెన్నివాఁభార్యకెన్ని. తనయుకెన్నియిచ్చె దడఁగకతల్లికి. నాలుగెట్టులా యెనయమతోడ. గఁజితమెఱిగినట్టిగరణాల విలిపించి. యడుగవలయు దేయవనరమన॥ (పండ్లు- ౨౮౮.)

గఁజితపరికర్తంబులు.—గఁజితశాస్త్రమునందు శిష్యబడియున్నయష్ట పరికర్తంబులయందు నశ్యంతోపయుక్తంబులైన - సంకలన - వ్యవకలన - గుణక - భాగహారములనెడి చాలు గుపరికర్తంబులను వాసికినుదాహరణంబు లనుకొనియజేయబడుచున్నవి.

సంకలనము.— ఒకసంఖ్యక్రింద నొకసంఖ్యనుంచి మైసంఖ్యతో గూర్చుట సంకలనము. ఉదాహరణములు.

౨౨	౪౫	౫౭	౫౪౫	౫౦౩౭	౫౭౦౭౭౫
౩౨	౫౩	౪౭౭		౩౦౪౫	౩౩౫౪౫౪
౭౪	౫౭౮	౭౭౨	౫౮౪౪	౪౨౩౦	౪౪౭౭౭౪

వ్యవకలనము.— ఒకసంఖ్యక్రింద నొకసంఖ్యనుంచి మైసంఖ్యతో తీసి రుదులు వ్యవకలనము. ఉదాహరణములు.

౪౮౫౭	౭౦౦౪౦౪	౫౦౨౨౨౨	౭౦౦౦౦౦౩౩
౫౪౩౨	౩౦౪౫౭౪	౫౪౭౭౪౪	౩౦౦౦౦౦౫౪
౫౦౭౫	౫౪౦౭౦౦	౩౦౫౪౨౩	౭౪౪౪౪౪౭౪

గుణకము.— ఒకసంఖ్యక్రింద నొకసంఖ్యనుంచి మైసంఖ్యను పెంచుట గుణకము, అదియు అనిలోమగుణకము, విలోమగుణకము, అధిక

(6)

పెద్ద బాంధి తు.

కూ

ఖండగుణకము-రహస్యఖండగుణకము-త్రస్తగుణకము - అవియెగువిధములు
గానున్నవి- అందులో మొదటినుండికొనవరకు పెంచుట అనులోమ గుణము-
కొనినుండిపైవ-కుపెంచుట విలోమగుణకము-పైతెక్కును రెట్టింపిక్రిందతెక్కు-
ను అట్టి గించిపెంచుట అర్థఖండగుణకము- క్రిందతెక్కును రెట్టింపి పైతెక్కును అ
ట్టింపిపెంచుట రహస్యఖండగుణకము- చక్రమువేసిపెంచుట త్రస్త గుణకము.

ఉదాహరణములు.

అనులోమము.	విలోమము.	అర్థఖండము.	రహస్యఖండము.
౨౪౬	౨౪౬	౨౪౬	౨౪౬
౨౪౬	౨౪౬	౨౪౬	౨౪౬
౪	౩౬	౪౧౨	౧౨౨
౧౦	౩౦	౧౨౨	౪౧౨
౧౨	౧౨	౧౬	౧౬
౧౦	౩౦	౪	౦
౨౪	౨౪	౪౦	౨
౩౦	౧౦	౪	౪
౧౨	౧౨	౧౦	౨
౩౦	౧౦	౨	౪౦
౩౬	౪	౧	౧౦
౪	౪	౪	౪
౧	౧	౧	౧
౬౪౪౪౩౬	౬౪౪౪౩౬	౬౪౪౪౩౬	౬౪౪౪౩౬

త్రస్త గుణకము.

	౨	౪	౬
౨	౪	౧	౧
౪	౧	౨	౩
౬	౩	౩	౬
	౪	౪	౩

భాగహారము, ఒకసంఖ్యకుపార్శ్వమునందొకసంఖ్యనుంచియాపాస్వ సంఖ్య చేతనాసంఖ్యలోపాలుగొనుటభాగహారము- ఉదాహరణములు-

$$\begin{array}{r} 3 \\ 3) ౪౫౬ \text{ (లబ్ధము ౧౫౦)} \\ \underline{౧౫} \\ ౧౫౬ \\ \underline{౬} \\ ౬ \\ \underline{౬} \\ ౦ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ౬ \\ ౩౨) ౧౯౪ \text{ (లబ్ధము ౬)} \\ \underline{౪} \\ ౧౪ \\ \underline{౯౪} \\ ౩ \\ ౫౪ \\ \underline{౨} \\ ౨౪ \\ \underline{౨౨} \\ ౨౨ \text{ శేషము} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ౪ \\ ౨౫౬) ౬౫౪౩౬ \text{ (లబ్ధము ౨౫౬)} \\ \underline{౨౫౬౩౬} \\ ౧౨ \\ ౧౫౪౩౬ \\ \underline{౧౦} \\ ౧౪౩౩౬ \\ \underline{౨౫౬} \\ ౪౩౩౬ \\ \underline{౩౦} \\ ౧౫౩౬ \\ \underline{౧౨} \\ ౧౫౩౬ \\ \underline{౩౦} \\ ౩౩౬ \\ \underline{౩౬} \\ ౩౬ \\ \underline{౩౬} \\ ౦౦ \end{array}$$

ఈలాగున సంకలితాది గణితపరికర్మంబులన్నియెడ నూహింపవలయు.

గగ గతి- మాపులాలు గం	౬కి ...	౮౫	పాకి ...	—
౫౬కి ... గ౫౫	౬కి ...	౭౫	గగ గతి- యాకులు	౪౫
౫౬కి ... గ౭౫	—కి ...	౬	౫కి ...	౩౩౫
౫—కి ... గ౬	కి ...	౫	౫కి ...	౨౭౫
౫కి ... గ౫	౬కి ...	౩౫	కి ...	౧౧
౫౬ (౩౩) గ౩౫	౬కి ...	౨౫	౬కి ...	౮౬
౫౬కి ... గ౭౫	—కి ...	౧	౬కి ...	౫౫౬
౫— గ౧	పా౫కి ...	౫౩	—కి ...	౨౫—
౫కి ... గ౦	పా౫కి ...	౫౬	జె౦ ౫కి ...	౧౬౫

మూపుగి	...	౨	మొంతలు	౩౨౦	తులములు ౧౨౦
రూపాయగి	అరబ్బ	౨	మానికె	౬౪౦	సేరు గి- పలములు ౮
పావులాలు	౪		తవ్వలు	౧౨౮౦	తులములు ౨౪
పరకరూపాలు	౮		సోలలు	౨౫౬౦	పలముగితులములు ౩
అకాలు	౧౬		అడ్డలు	౫౧౨౦	చారువగిరతులు ౫౦౦
పైసాలు	౧౦౨		చిటు	౧౦౨౪౦	మణుగుగిరతులు ౨౫
అకా గి- పైసాలు	౧౨		తూముగి రసలు	౨	వీసె గిరతులు ౩౬
పైసా గి- సెంటు	౧౦౦		కుంచాలు	౪	శేరు ౫కిరతి 1౦౪౬
బూసు గి- మాపులు	౨౦		అ-మంతలు	౮	పలము గిరతి ౦౦-1
యిడి ..	౧౫		మొంతలు	౧౬	సేరు గి- ఉండడబ్బుల
యిడి ..	౧౦		మానికెలు	౩౨	[యెత్తు ౧౮
13 ...	౫		తవ్వలు	౬౪	చా-డబ్బులయె ౨౬
౬౩ ...	౨4		సోలలు	౧౨౮	యె-రూపాయల ౨౪
—౩ ...	౧1		అడ్డలు	౨౫౬	యె-వరహాలు ౮౦
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		చిటు	౫౧౨	పలముగిగిగిగిగిగిగిగిగిగి
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		చారువగి	మణుగు ౨౦	యె-వరహా ౧౦
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		వీశలు	౧౬౦	మణుగు గి- దడియము
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		శేరులు	౮౦౦	(లుర
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		పలములు	౬౪౦౦	దడియగిపంచాశేర్లు ౨
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		తులములు	౧౮౨౦౦	పం-సేగికిచ్చాశేర్లు ౬
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		మణుగుగి- వీశెలు	౧౮	క-సే గి-తులములు ౧౨
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		సేరులు	౪౦	కాగి- కుంటలు ౧౦౦
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		ప-ములు	౩౨౦	కుంటగి-చ-గజము ౬౪
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		తులములు	౧౮౬౦	చ-గజగి-చ-అడుగు ౮
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		గి- సేరులు	౫	చ- అడుగుగి-చ- అం
గిగిగిగిగిగిగిగిగిగి	౧౨		పలములు	౪౦	గులములు ౧౪౪

నిత్యనక్షత్రములుచెప్పేటందుకుసూత్రము.

అ. దినన మాసములనుచయ్యనరెట్టియిది | గతదినంబులందుగలయ గూడి

మొదలు ౩౦-౪౦౫౫ వగిరెక-బెదివ | తతరతారవచునిదిముగాను

ఉత్త ముల వ్రాయటకు సూక్రము.

చ. అధిపతి సంధి విగ్రహరహ, స్వశ్రురేఖలు వ్రాయుచున్నచో .
నిధి సపావకాష్టశరనేత్ర స గంబుధి వంద్ర సంఖ్యైక
బుధ సుతః పృథుంసులకు । పూర్వముతో మ్మిది నై త్రివ్రాయుడి
బధిసుల మూకలంధులును । బాలరుచృద్ధులు పుచ్చనట్లు గాక.

సీ. అగ్రకుండొకడు దివ్యాబ్జముతో గొనవచ్చి । మూడద్యుతస్థానములకు జేర్చి.
తొలిదేవళంబు మంగళకొలంకునదోగ । జే. పువ్వులు యధా స్థితి దల్చి
నందుగొన్నిటిని దైత్యారికర్పించి । శేషమవలిగుడి తటాకమున మంప
ఓత్సానమాల రెట్టివనదు బూర్వపురీతి । నర్పించి యవలి కోశంబువలన
ద్రిగుమైన మొదలిదీపనదరమేళు । బూజసేసి మిగులు పూలుగుల్ల మూలు
రెంటవొకటనొగివృద్ధి గానుంచె. తొలుత నెన్నిదెచ్చెతో యజమలు.

ఇందుకు సూత్రము.

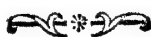
క. శిరమగుప్రసూనవృద్ధులు । వరుసనులిఖించి యంశవర్గంబు బి. స్వ
రగుణితంబైననుగని । బరగంబూజాప్రసూనపటలంబనధూ.

ళ. మున్నూటరువది మాడబు । యెన్నగబదియుంగరంబులెంతెంతోభటుం
డెన్నాళ్ళజేతమిడినని । న్నాళ్ళకునుంగరంబులారాజిచ్చుక॥

ఇందుకు సూత్రము.

అ॥ ఒకటిరెండు మూడునొసరింగనాల్గిడి । యవియు బెట్టి నన్నలమర బెట్టి
నూలు బెట్టిపిదపనూటయే బది బెట్టి । ఉంగరమలయెత్తులెరుగవచ్చు॥
ఉంగరములయెత్తు, — ౧ ౨ ౩ ౪ - ౧౦ ౨౦ ౩౦ ౪౦ - ౧౦౦ ౧౫౦.

క॥ ఇసురాశి మూటిలోపల । డడదుమగుణించి రాశిగైకొని మొదలక
వడిచాలుగొన్నలబ్ధము । బడిమిందై రాశిఫలము బుధవనెనుతా॥
పుట్టి ౧కి - వరహాలు ౪ చొప్పున - ౨౫ వరహాలకు యెన్నిపుట్టు కొనవచ్చునుకి

ఇకనుకాలదేశ వ్యవహారంబులు ఇవే ప్రభవల దురు

కాల వ్యవహారంబులు.

కాలంబనగా పోయెడు వచ్చెను ఇవి మొదలయిన వ్యవహారంబులకు
గారణంబైన భగవద్వ్యరూపంబె కాలంబు - అట్టికాలం బఖండంబైనను
గ్రహలక్షణి సత్ర ద్వాదశ్యకంబై జ్యోతికృత్, బునంబు దినుగచున్న చంద్ర

సూర్య గతులంబట్టి యఖండకాలమునందు ఖండకల్పనంబు జేసి జనులు వ్యవహరింబు జరిగిండుటవలన నావ్యవహరింబుల దెలియజేయ బడుచున్నవి. అదెట్లనిన, మనమ్యుని ౬ రెప్పపాల్లకాలము ౧ విగడియ, ౬౦ విగడియలు ౧ గడియ, ౬౪ గడియలు ౧ ఝాము, ౮ ఝాములు ౧ రాత్రి పగలు, ఇదేఁదియండు, ఇటువంటిదిధులు ౧౫ ఐతే ౧ పక్షము, ౨ పక్షములు ౧ నెల, ఇదే పితృదేవతలకు నొక యహారాత్రము, ౨ నెలలు ఋతువు, ౩ ఋతువులు ౧ అయనము, ౨ అయనములు, ౧ ఏడాది, ఇదే దేవతలకు నొక యహారాత్రము, ఇట్టి సంవత్సరములు ౧౦౦ ఐతే నొకమనుష్యమానము, ఈలాగే పితృ దేవతలకును దేవతలకును వారివారి యహారాత్రముచేత వారివారికి పక్షములు, మానములు, ఋతువులు, అయనములు, సంవత్సరములును దెలియదగిన దిగ్భక్ వీనికి విశేషంబులం దెలియజేయబడుచున్నవి.

సంవత్సరములు ౬౦.—ప్రభవ-విభవ-శుక్ల-ప్రమోదూత-ప్రచోత్పత్తి-ఆగీరస-శ్రీముఖ-భవ-యువ-ధాతు-ఈశ్వర-బహుధాన్య-ప్రమాదీ-వికమ-విషు-చిత్రభాను-స్వభాను-తారణ-పాధికవ-వ్యూహ-సర్వజిత్తు సర్వధారి-విరోధి-వికృతి-ఖర-నందన-విజయ-జయ-మన్వత-దుర్ముఖ-హేవళంబి-విశంబి-వికారి-శార్వరి-ష్టవ-శుభకృతు-శోభకృతు-క్రోధి-విశ్వాసను-పరాభవ-స్థవంగ-కీలక-సౌమ్య-సాధారణ-విరోధి-కృతు-పరిధావి-ప్రమాదీవ-అనుద-రాక్షస-నగ-పింగళ-కాళయుక్తి-సింధాధిక-రౌద్ర-దుమకతి-దుండుభిరుధిరోద్ధారి-రక్తాక్షి-క్రోధన-అక్షయ-

అయనములు ౨—ఉత్తరాయనము దక్షిణాయనము.

ఋతువులు ౬.—వసంతఋతువు, గ్రీష్మఋతువు, వర్షఋతువు, శరదృతువు, హేమంతఋతువు, శిశిఋతువు.

తెనుగు నెలలు ౧౨ —చైత్రము-వైశాఖము-శ్రేష్ఠము-ఆషాఢము-శ్రావణము-భాద్రపదము-ఆశ్వయుజము-కార్తీకము-మాగఁశి-మ-పుష్యము-మాఘము-ఫాల్గుణము.

అరవ నెలలు ౧౨.—చిత్రి-వైయాశి-ఆని-ఆడి-ఆవణి-పెరటాశి-అన్నిశి-కార్తికి-మార్గశి-తయి-మాశి-పంగసి.

ఇంగ్లీషు నెలలు ౧౨.—జనవరి-ఫిబ్రవరి-మార్చి-ఏప్రిల్-మే-జూన్-జూలై-ఆగష్టు-సెప్టెంబర్-అక్టోబర్-నవంబర్-డిసెంబర్.

శురక నలులు ౧౨ — మోహరిం- సఖర్- రబ్బీలవల్- రబ్బీసాని- బహదీరిల్- బహదీసాని- రజబు- పాచాన్- రంజాన్- షవాల్- జిల కాత్ జిలహాత్.

శుద్ధ పక్షతిథులు ౧౫.-

శుద్ధ పాడ్యమి	౧	శుద్ధ చైత్తి	౬	శుద్ధ యేకాదశి	౧౧
శుద్ధ పుష్యమి	౨	శుద్ధ సప్తమి	౭	శుద్ధ ద్వాదశి	౧౨
శుద్ధ శుద్ధియ	౩	శుద్ధాష్టమి	౮	శుద్ధ త్రియోదశి	౧౩
శుద్ధ పవిత్ర	౪	శుద్ధ నవమి	౯	శుద్ధ చతుర్దశి	౧౪
శుద్ధ పంచమి	౫	శుద్ధ దశమి	౧౦	పున్నమ	౧౫

కృష్ణ పక్షతిథులు ౧౫.

బహుళ పాడ్యమి	౧	బహుళ పృష్య	౬	బహుళ యేకాదశి	౧౧
బహుళ పుష్యమి	౨	బహుళ సప్తమి	౭	బహుళ ద్వాదశి	౧౨
బహుళ శుద్ధియ	౩	బహుళాష్టమి	౮	బహుళ త్రియోదశి	౧౩
బహుళ పవిత్ర	౪	బహుళ నవమి	౯	బహుళ చతుర్దశి	౧౪
బహుళ పంచమి	౫	బహుళ దశమి	౧౦	బహుళ మావాస్య	౧౫

వా' ములు ౭

అదీవారిము	౧
సోమవారము	౨
మంగళవారము	౩
బుధవారము	౪
బృహస్పతివారము	౫
శుక్రవారము	౬
శనివారము	౭

వారములకు ప్రతి వామములు ౭.

భానువారము	౧
ఇంద్రువామము	౨
భౌమవారము	౩
నామ్యవారము	౪
గురువారము	౫
భార్గవవారము	౬
మందవారము	౭

యుగములు ౪.— కృతయుగము- త్రేతాయుగము- ద్వాపరయుగము- కలియుగము.

జ్యోతిష్యక్రమముననుండు నక్షత్రములు ౨౭.— అశ్విని- భరణి- కృత్తిక- రోహిణి- మృగశిర- ఆరద్ర- పునర్వసు- పుష్యమి- ఆశ్లేష- మఖ- పుబ్బ- ఉత్తర- హస్త- చిత్త- స్వాతి- విశాఖ- అనూరాధ- శ్శేష- మూల- పూర్వాషాఢ- ఉత్తరాషాఢ- శ్రవణము- ధనిష్ఠ- శతభిషము- పూర్వాభాద్ర- ఉతరాభాద్ర- రేవతి.

యోగములు ౨౩—వివరము- ప్రీతి- ఆయుష్షాక-సౌభాగ్యము
 శోభనము- అతిగడము- సుఖము- ధృతి- శూలము- గండము- వృద్ధి-
 ధృవము- శ్యామలము- హవనము వజ్రము- సిద్ధి- వృత్తిపాఠ- పరీక్షాక-
 పరీక్షము- శివము- సిద్ధము- సాధ్యము- శుభము- శుభ్రము- బ్రాహ్మము-
 విద్రుము వైధృతి.

కరణములు ౧౧—బవ-బాలవ- కాలవ-తైతుల-గరజి-వణజి- భద్ర
 శకునీ- చతుష్పాత్-నాగవము-కిరుస్తున్నము.

రాసులగడియలు.— మేషము ౪| కృషభము ౪| మిథునము ౫|
 కర్కటము ౫| సింహము ౫| తుల ౫| కన్య ౫| వృశ్చికము ౫|
 ధనుస్సు ౫| మకరము ౫| కుంభము ౫| మీనము ౪| ఈగడియరాసుల
 కునలంతగడియలు ౬౦.

రాసులకు ప్రతినామములు

మేషము	మేక	సింహము	సింగము	ధనస్సు	విల్లు
కృషభము	యెద్దు	కన్య	పడుచు	మకరము	ముసలి
మిథునము	దంపతులు	తుల	త్రాసు	కుంభము	కడవ
కర్కటము	ఎండకాయ	వృశ్చికము	తేలు	మీనము	చేప

నవగ్రహములు ౯.—సూర్యుడు- చంద్రుడు- అంగరకుడు- బుధుడు-
 బృహస్పతి- శుక్రుడు- శనైశ్చరుడు- రాహువు- కేతువు.

సప్తభువులు ౭.—కశ్యపుడు- అత్రి- భరద్వాజుడు- విశ్వమిత్రుడు-
 గౌతముడు- జమదగ్ని- కశ్యప.

ఇకను శతవ్యవహారములు.

శతంబవగా తూర్పు- పడము- అననివిమోచనవ్యవహారములు
 పేతువైన భగవత్స్వరూపమే దేశము అనేకకు అట్టిదికకు అఖండం
 బైనను సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయంబులంబట్టి జనులు మరకు సూ-
 ర్యుండు ఉదయకాలమురాగానే ముందుగా నెక్కడ శానబడుచున్నాడో
 అది తూర్పుఅనియు దానియెడమప్రక్క దక్షిణమనియు ఉడిప్రక్క సుత్ర
 రునియు వీపుప్రక్క పడమరనియు ఖండంబులం గల్పించుకొని యనే
 కవ్యవహారంబులం జేయుచున్నారటెట్లనిన.

అష్టదిక్కులు ౮—తూర్పు- అగ్నిమూల- దక్షిణము- వైరుణిమూల-
 పడమర- వాయుమూల- ఉత్తరము- శుశాన్మమూల.

దిక్పాలకులు ౮—ఇంద్రుడు, అగ్ని- యముడు- వైరుతి- వరుణుడు- వాయువు- కుచేరుడు- ఈశాన్యుడు- వీరు- అష్టదిక్పాలనేలేదేవతలు.

అష్టదిక్పాలకుల పట్టణములు ౮—అమరావతి- తేజోవతి- సంయమిని కృష్ణా- గ- శ్రద్ధావతి- గంధవతి- అలక- యశోవతి.

అష్టదిక్పాలకుల భార్యలు ౮—శచీదేవి- స్వాహాదేవి- శ్యామలాదేవి- వీర్ధ్వాదేవి- కాళికాదేవి- అంజనాదేవి- చిత్రరేఖ- పార్వతీదేవి.

అష్టదిక్పాలకుల వాహనములు ౮—విరావతము- తగరు- మహేషము- నరుడు- ముసలి- లేడి- గుఱ్ఱము- వృషభము.

అష్టదిక్పాలకాయుధములు ౮—వజ్రము- శక్తి- దండము- కుంతము- పాశము- ధ్వజము- శుద్ధము- త్రిశూలము.

అష్టదిగ్గజములు ౮—విరావతము- పుండరీకము- వామనము- కుముదము- అంజనము- పుష్పవంతము- సార్వభౌమము- సుప్రతీకము.

అష్టదిగ్గజముల భార్యలు ౮—అభిమా- కపిల- పింగల- అనుపమ్- తామ్రపర్ణి- శుభ్రీదంతి- అంగన- అంజనావతి.

సప్తసముద్రములు ౭—లవణసముద్రము- ఇత్యుసముద్రము- సురాసముద్రము- సర్పిసముద్రము- దధిసముద్రము- క్షీరసముద్రము. శుద్ధోదకసముద్రము.

సప్తద్వీపములు ౭—జుబుద్వీపము- ప్లక్షద్వీపము- ఉశద్వీపము- క్రౌంచద్వీపము- శాకద్వీపము శాల్మలద్వీపము- పుష్కరద్వీపము.

నవవక్షాములు ౯—భారతవక్షాము- కింభరువవర్షము- హరివర్షము- ఇలావృతవర్షము- రవ్యకవర్షము- హైరణ్యతవర్షము- కురువర్షము- భద్రాశ్వవర్షము- కేతుమాలవక్షాము.

వక్షాపశ్వతములు ౮—హేమాచలము- హేమకూటము- నిషధము- నీలము- శ్వేత- శృంగి- మాల్యవంతము- గంధమాధనము.

నవఖండములు ౯—భరతఖండము- ఇంద్రఖండము- చంద్రఖండము- గభస్తిఖండము- నాగఖండము- తామ్రఖండము- వారుణీఖండము- సౌమ్యఖండము- గంధర్వఖండము.

ఊర్ధ్వలోకములు ౭—ఘూలోకము- ఘనలోకము- స్వర్గలోకము- మహాలోకము- జనలోకము- తపోలోకము- సత్యలోకము.

అధోలోకములు ౭... అతలము- వితలము- సుతలము- తలాతలము- రావణము- మహానలము- సాతానము.

ఏటావచ్చేకివండుగ పర్యవీధులు గల,

పాద్యులు సంవత్సరాదిపాద్యులు నవమి శ్రీరామాలసవమి
 విదియ భానువిదియ దశమి విజయదశమి
 తదియ ఆక్షుతదియ ఏకాదశి భీష్మకాదశి
 చవితి వియ్యంకచవితి ద్వాదశి చిలుకుద్వాదశి
 పంచమి గరుడపంచమి త్రయోదశి శశత్రయోదశి
 షష్ఠి సుబ్బరాణుషష్ఠి చతుర్దశి అనంతపద్మనాభచతుర్దశి
 సప్తమి రథసప్తమి పున్నమి వ్యాకృష్ణమ
 అష్టమి గోకులాష్టమి అమావాస్యదీపావళ్యమావాస్య

ఏటావచ్చేకి పండుగపర్యవీధుల నెలలు.

వైత్రశుద్ధమండు సంవత్సరాది పాద్యులు శ్రీరామాలసవమి
 భానువారమ తొగూడినది భానువిదియ ఆషాఢశుద్ధమండు విజయదశమి
 వైశాఖశుద్ధమండు అక్షుతదియ కార్తీకశుద్ధమండు చిలుకుద్వాదశి
 భాద్రపదశుద్ధమండు వినాయకచవితి భాద్రపదశుద్ధమండు అనంతపద్మనాభ
 శ్రావణశుద్ధమండు గరుడపంచమి (ధవళుద్దశి
 మాగళిశుద్ధమండు సుబ్బరాణుషష్ఠి వైయిశాఖశుద్ధమండు వ్యాకృష్ణమ
 మాఘశుద్ధమండు రథసప్తమి ఆశ్వయుజబహుళమండు దీపావళ్య
 శ్రావణబహుళమండు గోకులాష్టమి (మావాస్య
 నామనక్షత్రములు ౨౮,

చూచేటోలా	అశ్వని	౫౦	మామిమూమే	మఖ	౩౦
లీలూలేలూ	భరణి	౨౪	మేటాటేటూ	పుబ్బ	౨౦
ఆకుడిప	కృత్తిక	౩౦	చేటోపాపి	ఉత్తర	౧౦
నోవాపిపూ	రోహిణి	౪౦	పూవణ్ణాథా	హస్త	౨౮
వేవోకాకి	మృగశిర	౧౪	పేపేరారి	చిత్త	౨౨
కూకంగచ్చా	ఆర్ద్ర	౨౧	రూరేరోతా	స్వాతి	౧౦
కేళోహహి	పునర్వసు	౩౦	తీచూతేతో	విశాఖ	౧౪
హూహేహూథా	పుష్యమి	౨౪	నానీనూనే	అనూరాధ	౧౪
డీడూడేడో	ఆశ్లేష	౨౧	నోయూయూయూ	జ్యేష్ఠ	౧౪

యోయోబాబ	మూల ౨౦- ౫౬	గంగీగూగే	ధనిష్ఠ	౧౦
బూథాబాథా	పూర్వాషాఢా ౨౦	గోసాసీసూ	శతభిషం	౧౮
జేబోబాజీ	ఉత్తరాషాఢ ౧౦	శేసోదాదీ	పూర్వాభాద్ర ౧౬	
జాశేబోఘా	ఆభిజిత్తు ౧౦	దశ్యంబాథా	ఉత్తరాభాద్ర ౨౦	
భీఖాభేభో	శ్రవణము ౧౦	శేదోబాచీ	రేవతి	౩౦

ఈ శ్రుతములకు చేక గావేసియుండెడిగడిగలకుపైన

గ గడి గులు తొవ్వకాలము-

శ్రుతములను గురుతుపట్టవలసిపద్ధతి-

శురగమూఖశ్వసీగుణాః	స్వామీమాణిక్యమేకం
యోసోభరణీత్రీణి	విశాఖాకులాచలక్రంపంచ
యూరవత్కృత్తికాపట్కం	అనూరాధా శ్చైష్ఠాంగుళీ ఛతాకా
శకటవత్రోహణీపంచ	మూలాకుప్యశ్చైశరీపంచ (౧౦
శరవత్చ్యగశిగాత్రం	పూర్వాషాఢ వృత్తిగాషాఢా
అద్భాజవారమేకం	ద్వాద్వాచాకం }
పునర్వసుధనురాకారంపటి	శ్రవణములత్రయం
పుష్యమిపరిశ్రీణి	ధన్యాన్యదం గాకారంపంచ
అశ్లేషాసగ్భయును	శశిమాశశతాకా
మఖాందోళికాపంచ	పూర్వాభాద్రాపదాశ్రాభాద్రా
పుబ్బాపుష్కగాదాద్వాంఘ్రాచాకం	ద్వాద్వాచాకం }
హస్తాపాణివశ్చంచ	రేవతిస్సంస్కారం
చిత్రామాతృకమేకం	యీతి స్మృత్యంత్రయః ముఖేషు

ప్రయోగః మేధావారిములు.

శ్లో! నపూర్వేశసోమేచ నగుర్వక్ష్యేతేషాః

నపశ్యద్భూతశ్రవణోద్దేశేబుధనుం తే।

ప్రయోగం విహితవారములు,

శ్లో! అంగారపూర్వగమనేచలాభాసోమేశ్చైత్యమిదం

బుభౌగు సోపశ్చయకాశ్యశ్చిరవాభ్యగోచోత్తరధాన్యలాభః॥

మరుగుగామాట్లాడవలసినవిధము-మూలభద్రకొనకున్నోకము.

అకౌఖగౌజఘశైవచటాశపనమాజడా

యశౌరస అషశైవ వహతుభ అణా దబా

అక్ష రాఅనుప్రత్యక్షరములలికేది-

తౌకికచై దిక గ్రంథప్రసిద్ధంబులుగానుండే

సంకేతసంఖ్యాని నిబంధితశబ్దంబులఅనుక్రమణిక

మూ య సంఖ్యలు గలవి.

త్రిమాతృకలు-బ్రహ్మ-విష్ణువు-రుద్రుడు

త్రిలోకములు స్వర్గలోకము-మర్త్యలోకము-పాతాళలోకము

త్రిగుణములు సత్వగుణము-రజోగుణము తమోగుణము

త్రీకరణములు-మంత్రి-వాక్కు కాండము-

అవస్థాత్రయము జాగ్రదవస్థ స్వప్నావస్థ-సుషుప్త్యవస్థ

త్రీమలు-మణి మంత్రిమ-ఔ వధము

వాయుకలు స్వీయ పరికీర్ణ-సామ్యా

రీతులు-వైదగ్ధి-గౌడి పాంచాలి

పాకములు ద్రాక్షా పాకము-నారికేళ పాకము కడళి పాకము

అక్షీత్రయము-కంచికా-పాక్షి-మధురమీ పాక్షి-కాశీవిశాలాక్షి

అంబాశ్రయము మూకాంబ-జ్ఞానాంబ-భగ్నరాంబ

కాలములు-భూతము-భవిష్యత్తు-వర్తమానము

శక్తిత్రయము-ప్రభుశక్తి ఉత్సాహశక్తి-మంత్రశక్తి

ధనగతులు-దానము-భోగము-నాశము

నాలుగుసంఖ్యలుగలవి

చతుర్వేదములు-ఋగ్వేదము-యజుర్వేదము-సామవేదము అథర్వణవేదము

పురుషార్థములు ధర్మము అర్థము-కామము-మోక్షము

సేనాంగములు-రిధములు గజములు-తుల్యములు-పదాతులు

చతుర్విధోపాయములు సామము-దానము-భేదము దండము-

పురుషజాతులు-భద్రుడు-దత్తుడు కూడిమారుడు పాలకారుడు

ప్రిజాతులు-పద్మి-పాద్మి-చిత్తి శిఖి

~~~~~

వయోవస్థలు-బాల్యము-యావనము-కౌమారము-వృద్ధత్వము
చతుర్థాశ్రమములు-అష్టచర్యము-గృహస్థ్యము-వావప్రస్థము-సన్యాసము
కావ్యవృత్తులు-కైశికీ-ఆరభటి సాత్వతి - భూతి

అతఃకిరణవత్ప్రయములు-మనస్సు-బుద్ధి-చిత్తము అహంకారము

అముదునంభ్యులుగలవి.

పంచభూతములు-పృథివి అప్ప తేజస్సు వాయువు ఆకాశము

జ్ఞానేంద్రియములు ఘ్రాణేంద్రియము- రసేంద్రియము- చక్షురింద్రియము.

త్వగింద్రియము శ్రోత్రేంద్రియము

కర్మేంద్రి యములు-వాక్కు-పాణి-పాదము వాయువు-ఉపస్థ

పంచపర్వములు-కృష్ణపక్షౌప్తము- కృష్ణపక్షచతుర్దిశి- అమావాస్య- పున్నమ
సంక్రాంతి

పంచమహాపాతకములు స్వర్గస్తేయము-సురాపానము-బ్రహ్మహత్య-గురువ

త్తిగమనము-మహాపాతకసహవాసము

పంచప్రాణములు-ప్రాణము- అపానము-వ్యానము- ఉదానము-సమానము-

ఉపవాయువులు-నాగము కూర్మము-కృకరము-దేవదత్తము- ధనంజయము-

పంచభక్త్యములు భక్త్యము-భోజ్యము-లేహ్యము-చోవ్యము-పానీయము

పంచగంధలు-కామేరి-కుంగధద్ర-కృష్ణవేణి-గౌతమి భాగీరథి

పల్లములు-రాజభార్య అన్నభార్య గురుభార్య-భార్యనుగన్నతల్లి-తన్నుగన్నతల్లి

తద్రులు తన్నుగన్నవాడు-తనకువడుగుచేసినవాడు- చదువుశెప్పినవాడు వి

పస్తన అన్నముబెట్టికాపాడినవాడు- ఆపదయందు భయముదీర్చిర

క్షించినవాడు

పంచాంగములు శుభి వారము-నక్షత్రము-యోగము కరణము

పంచకావ్యములు రఘువంశము- కుమారసంభవము-మేఘసందేశము- మా

ఘము-భారవి

విష్ణుశేఖరిపంచాయుధములు-చక్రము-శంఖము-గద భద్రము-శౌఙ్గము

పంచైవన్మయ-తేలుపువన్నె-ఎరుపువన్నె-నలుపువన్నె- ఆకుపసురువన్నెపసి

మివన్నె

పంచగవ్యములు-గోమూత్రము-గోమయము-గోఘృతము-గోదధి-గోక్షీరము
పంచామృతములు-ఉదకము-పాలు-పెరుగు నెయ్యి తేనె.

ఆయుశంఖ్యలుగలవి,

వృక్షములు-శైవము-వైష్ణవము-శాక్తము గాఢాపత్యము సౌరము-కాపాలము
వృక్షసములు-ఉప్పు-పులుసు-కారము-తీపు-చేదు-వగరు

అరిష్టద్వర్గములు-కామము క్రోధము-లోభము-మోహము-మదము-మాన్య
ర్యము-

వట్కర్మములు-యజ్ఞసము-యాజ్ఞసము-ఆధ్యాయసము ఆధ్యాపనము-దానము

ప్రతి గ్రహము,

ఈతిబాధలు అతివృష్టి-అనావృష్టి-మిదుతలు-పండికొమ్మలు-చిలుకలుసన్ని
హితరాజులు

వట్కా స్త్రీములు-తర్కశాస్త్రము-వ్యాకరణశాస్త్రము-ధర్మశాస్త్రము-

మీమాంసాశాస్త్రము-వైద్యశాస్త్రము-జ్యోతిషశాస్త్రము.

వద్దగములు-సంధిచేసుట-కలహించుట-యద్ధమునకుబోవుట-యద్ధకాల
మెరుచుచుట-భేదపరచుట-బాహులునాశముచుట.

చక్రవర్తులు శ్లో-హరిశ్చంద్రోనటో గాజాపురుషస్సంపురారవః।

నగరఃకార్తవీర్యశ్చ సైతేచ కపిరక్షిః।

వట్కచక్రవర్తులు-హరిశ్చంద్రుడు-నలుడుపురుషత్వపుపురారపుడు।

సగరుడు-కార్తవీర్యుడునుడు॥

ఏదు సంఖ్యలుగలవి.

సప్తవ్యసనములు-జూదమాడుట స్త్రీ-గోరుట-ల్లదాగుట-చేటాడుట-కతి

నచమాటలాడుట-బిరుదుసొమ్మనవహరించుట-బిరుదునిందించుట॥

సప్తసంతానము-శతాకప్రసవం-ధనశీలము-అగ్రహంప్రతివం-దేవాల

యప్రతివం-ప్రబంధచింతా-నానాప్రతివం॥

సప్తకులపర్వములు-హిమవంతము-నివధము-వింధ్యము-మాల్యవంతము।

పారియాత్రము-గంధమాదనము-హేమకూటుము॥

సభాసప్తాంగములు-కవీశ్వరులు-విద్వాసులు-పౌండీకులు-పూర్వకథలుచె

ప్పెడివారు-స్తతిపాఠకులు-పాఠ్యకరులు-గాయకులు॥

ఎఁమిదిసంఖ్యలుగలవి.

అష్టైశ్వర్యములు-దాసీజనము|భృత్యులు|పుత్రులు|మిత్రులు| బంధువులు| వా
హనములు ధనము|ధాన్యము||

అష్టభోగములు. అన్నము|వస్త్రము|గంధము|పుష్పము|పానపు| తాంబూ
లము|స్త్రీ|గాఢము||

అష్టకర్మములు-దాశ్యము|దాసిద్యము|భాగ్యశేకము|దుట|స్వయంకృషి|చే
బాచియుట|గుట|అడిగినలేదనుట|అప్పబడుట|త్రోవనడుచుట||

అష్టసిద్ధులు. అణిమ|మహిమ|గరిమ|ఘనము|ప్రాప్తి|పాకావ్యర్థ| ఈశ్వర్యము|
వశస్యము ||

అష్టవసువులు-వరుణుడు|వృషభుడు|నహుడు|జయము|అనిలుడు| విష్ణువు|
ప్రభాసుడు|ప్రత్యూసుడు||

అష్టగంధములు- కర్పూరము|కస్తూరి|పునుగు|జవ్వాది| అగరు|వన్నీరు| అస్త
రు| శీగంధము||

అష్టావధానములు- చతురంగము|కవిత్వము|వ్రాయుట| చదువుట|గణితము
సంగీతము|యంత్రశాస్త్రము| వ్యక్తాక్షరి||

తోమిదిసంఖ్యలుగలవి.

నవబ్రహ్మలు-మరీచి భరద్వాజుడు|ఆంగీరసుడు|పులిస్త్యుడు|పులిహుడు| క్రతు
వు|దక్షుడు|వసిష్ఠుడు|వామదేవుడు||

నవరసములు శృంగారరసము|హాస్యరసము|కరుణారసము| రౌద్రరసము| వీ
రరసము|భయాంకిరసము|కీభత్సరసము|ఆద్భుతరసము | శాంతరసము||

నవరశ్మిములు-వక్త్రము|వైడూర్యము| గోమేధికము|పుష్కరాగము| మరకత
ము| మాణిగ్రము|నీలము| ప్రవాళము|ముత్యము||

నవధాన్యములు-వడ్లు|గిరి|పెసలు|చినుములు|ఇవ్వలు|గోధుములు| అశు
ములు| ఉలివలు| సెంగలు||

నవనిధులు-మహాపద్మము|పద్మము|శ ఖము|మకరము|కర్కషము| ముకుందము
కుందము| సీమము| వామము||

పదిసంఖ్యలుగలవి.

మన్తథావస్థలు- కనులజూడుట, మనసుదగలుట, సంకల్పించుట, నిద్రబట్టకుండుట, చీకటిపోవుట, అన్నిటవినుకుబుటుట, సిగ్గువిడుచుట, చిత్తభ్రమ నొందుట, మూర్ఛనొందుట, మరణమునకుయత్నించుట.

దశదానములు- గోదానము, ధూదానము, శిశుదానము, హిరణ్యదానము, ఘృతదానము, వస్త్రదానము, ధాన్యదానము, గుడదానము, రౌప్యదానము, అవణదానము,

పదునొకండుసంఖ్యలుగలవి,

వీకాదశరుద్రులు- ఉక్రుడు-సోముడు, కరుడు-మృగవ్యాధుడు, రంకిజుడు, భీక్షుడు, అహిర్యుధ్నుడు, పినాకి, పాదుకేశ్వరుడు, కాపాలికేయడు, భాముడు॥

పందెండుసంఖ్యలుగలవి,

ద్వాదశాదిత్యులు అగ్రమును, మిత్రుడు, వరుణుడు, అశ్వుడు, భృగుడు, ఇంద్రుడు, వివస్వతుడు, పూషుడు, వర్జన్యుడు, త్వష్ట, విష్ణువు, అనిశుమ్యుడు॥

పదునాలుగుసంఖ్యలుగలవి.

చతుర్దశమనువులు- స్వామింభువనువు స్వారోచిషమనువు ఉత్తనుమనువు, తాపనమనువు, రైవతమనువు, చాక్షుషమనువు, వైవస్వతమనువు, సూర్యసావర్గి కమనువు, దక్షసావర్గి కమనువు, బ్రహ్మసావర్గి కమనువు, రుద్రసావర్గి కమనువు, భర్గసావర్గి కమనువు, రౌచ్యమనువు, భౌత్యమనువు॥

చక్షురణవిద్యలు ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అథర్వణవేదము, శిక్షా, వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తిము, స్తోత్రము, కల్పము, మిమాంసాశాస్త్రము, న్యాయశాస్త్రము, వైవేచ్యము, తంత్రశాస్త్రము.

పదునాలుగుసంఖ్యలుగలవి-

సోదకోశచారిణులు, అవాహనము, అనము, పాద్యము, అహ్వానము, అచమనీయము, స్నానము, వస్త్రము, యజ్ఞోపవీతము, గండభ్రమ, వస్తుముఢిహావనము, దీపము, వైవేచ్యము, తాంబూలము, విమసానము, ఉత్పాదనము॥

పోడశకర్త ముఖ్య గర్భాదానములుంసవము సీమంతముజాతకర్త ము నా
మఃరణము॥ అన్నప్రాశనముచౌళము ఉపనయనముప్రాజాపత్య
ము సౌమ్యముఅగ్నేయము వైశ్వదేవముగోదానమునమావర్తన
మువివాహముఅంత్యోన్యము.

శ్లో॥ గయాంబరీహాశశబింద్యునిగౌ పృథ్వరుశ్వన్యగుదాసుహూత్రు
రామాదిలిపోన్యగరంతదేవా యయాతిమాంధాత్యభగీరి ధాశ్వ॥
పోడశమహారాజులు గముడుఅ బరీషుడు శశిబిందువు అంగుడు పృథువు
మరుత్తు సుహూత్రుడు వరశురాముడు శ్రీరాముడు భరతుడుది
లిషుడున్యగుడురంతదేవుడుయయాతిమాంధాతి భగీంధుడు
పమనెమిదిసంఖ్యలుగ వి

అష్టాదశపురాణములు-రామాము పార్థము వయుష్వజముశైవము భాగ
వతము భజ్యోత్తము నారదీయము మార్కండేయము అగ్నే
యము బ్రహ్మకయివత్తుములయింగము వారాహము స్కాండము
గారుడము వామనముమాత్స్యముకూర్మము బ్రహ్మాండము

అష్టాదశోపపురాణములు- సుతామూరిము నారసింహయము స్కాం
దముశివధర్మము దౌర్వాసము నారదీయముకాపిలముమానవగు
దౌశనము బ్రహ్మాండము వారుణముకౌశికముతైంగము సాంబము
సౌంము పారాశరీము మారీచముభాగవము

విద్యాభివృద్ధినొందివృష్టులుగాతగజనలుఆయాకాలములయందు
ఁరించవలసిన శ్లోకములు॥

విష్ణుధర్మముచేయునపుడుఁరించునది,
శాంతాకారంభుజగతయనంపడ్చినాభంసురేశం
విశ్వాకారంగగనసదృశంమేఘవణకాశుభాంగం
లక్ష్మీకాంతంకమలనయనయోగిహృద్ధ్యానగవ్యం
వందేవిష్ణుంభవభయహరంసర్వలాక్షణనాథం॥

శివధర్మముచేయునపుడువలించునది.
కంచేశంభుముమాపతింసురగురుంపంచేజగత్కదణం
పంచేపక్ష్మగభూషణంశృంగధరంకంచేవశూనాంఁతిం
వందేసూర్యశశాంకవహ్నినయనంపంచేముఖందప్రియం
వందేభక్తజనాశ్రయోచనరదంపంచేశివంశంకరం॥

విఘ్నేశ్వర దర్శన ము చేయునపుడు సర్వించునది

శుక్లాంబరధరివిష్ణుః శశిపర్ణః చతుర్భుజః । బ్రహ్మచరవంధ్యః
 శ్రవ్యవిఘ్నావశాంతయే ॥ అగ్రజాననపద్మార్కః । ఆజాననః హరిః
 అనేకదంతంభకానాః । మేకదంతముపాస్త్రమే ॥

మహాలక్ష్మిదర్శనము చేయూనవుడుః రింసు

వంశేలక్ష్మీంపరశివమయీంసృగజాంబూనదాభా । తేనో గ నా
కనకపసరాంస్వర్ణచూషోజ్వలాంగీం । చీహ్రాగళ కళలత హే
ద్భందధానా । మూర్ధ్వాంత కింసకలజనీం విభూతామ ౩ స్తామ

త్రపురసుందరి శానము చేయి నున్నది

దీనికారంబుగల సంగతి వివరించుచు వ్యాఖ్యలు చేసినది.

ఆమవిషినమయహారీంచూర్యామంతరిన్మనావయేగౌరీం॥

గర్భాదేశకానముగేయంపు   తిరుమచి

కుంకుమాంకివశానాం కుంకుమధవశానాం ॥ సునామనన
భ్యోపక్షిణానాం తేనమః పిడుగుతానమః ॥ చ నదో

[illegible]

(బద్ధపక్షకూపకూడ) : ఇక్కడ మొత్తం పాత్రధారిని చూడగా
వేషధారిని చూచి నిరూపిస్తామని వాడు.

సంస్కృతీః వశనము - ఈ నవవిషయము - ది

నీచంద్రా నివత బ్రహ్మచారి పు. స్వర్ణ మహాపరిచి నీ పేర సాక్ష్య పో:
రం ప్రాచ్యా కీరవ మోక్షం ॥ ౧౨౦ ॥ శతానీ గతు ర్గా, మా

ఈ సంగతిని మానుషిని తెలుసుకోవలసివచ్చినందున నాకు కృతజ్ఞతలు. వీర నేనాశ్రిత
లేనందున మానుషిని తెలుసుకోవలసివచ్చినందున నాకు కృతజ్ఞతలు. వీర నేనాశ్రిత

మూలతో బ్రహ్మరూపానుభవశాఖతో విచ్ఛేదము జరిగినప్పుడు మూలమునకు
యొక్క గాఢానుభవముః పరిమితమగును. - మూలమునకును దీనిని నది

ఉన్నా లేకస్వనీ దాని ఉన్న స్వనీ   శేషం వేదా
 శ్చతులసీ త్వం నమామ్యహం ॥   భగవం   నిండువది

అక్షరములను గ్రహించుటకు వచ్చినట్లుగా నామకము
 స్వరములను గ్రహించుటకు వచ్చినట్లుగా నామకము

భన్వంతరిణాం గురీ స్త్రీణాం పుత్రీ రాజ-చక్రే స్తథా బ్రహ్మచరీ చాపి శు-
చంద్రిణీ స్తరేదావభక్తమణి॥

శరీరజర్మరీహూతేవ్యాధిగ్రస్తేకథేబరే

అవుమథంజాహ్నవీతోయంవైద్యోనారాయణోహరిః

ఇంచినుంచికార్యార్థముగాపోవునపుడుదుశ్శక్తుననాశంబుగా పరించునది

యశ్శివోనామగూపాభ్యాంయాజేవీసర్వమంగళాతయోస్సంస్త
రణాత్పుంసాంసర్వతోజయమంగళం॥ లాభస్తేషాంజయస్తేషాంఘతస్తే
షాంసరాభవః॥ యేషామిందీవరీశ్యామోహృదయగ్ధోజనార్దనః॥ అగ్ర
తఃపృథతతైచ్చపాపార్వనతశ్చమహాబల౯॥ ఆకర్ణపూర్ణధన్వాన౯॥ రక్షే
తాంరామలక్ష్మణ౯॥ సన్నద్ధఃకవచీఖడ్గీచాపబాణధరోయువాగచ్ఛన్న
మాగ్రతోనిభ్యం రామఃపాతుసలత్క్షణః॥

—❀❀❀—

శ్యామలాదండకము.

మాణిక్యవీణామపలాలయంత్రీం మదాలసామంజలవాగ్విలాసాం
మహేంద్రనిలన్యతికోమలాంగీం మాతంగకన్యాంమననాస్తరామి॥
చతుర్భుజేంద్రకళావతంసే॥ కువోన్నతేకుంకుమరాగశోణేపుం
ద్రేక్షువాశాంపశశువృబాణాహస్తేనమస్తేజగదేకమాతః॥ మాతామర
కతశ్యామా॥ మాతంగీమధుశాలినీ॥ కుర్వాత్కటాక్షంకల్యాణి॥ కదంబవన
వాసినీ॥ జయమాతంగతనయే॥ జయనీలోత్పలద్యుతే॥ జయసంగీతరసికే
జయలీలాభకప్రియే॥ ❀ ❀ ❀ ।

దండకము॥ జయజననీసుధాసమద్రాంతహృద్యన్తణిద్వీపసంరూఢవి
ల్వాటవీచధ్యకల్పద్రుమాకల్పకాదంబకాంతారవాసప్రియేకృత్తివాసప్రి
యేనాదగాల్పన॥ గీతసంభావనాసంభావనాలోలవీపసనబద్ధచూలీస
నాధత్రికేసానుచిత్పుత్రికేభరిమాతంతాంమరేఖామయూఖావలీనద
నుస్సగ్ధసేలాలకలశ్యుంగారితలకసంభావితేకాపలీలాధనుస్సన్నిభ
భూరిలతాపుష్పసంధేహకృన్పారుగోరోచనాపంకకేళీలలామాభిరామే
రమేస్రోల్లసద్యాభికమాక్షకశ్రేణికాచంద్రికామండలోద్భాసిగండ
లనాస్తకస్తూరికాచత్రసేఖాసముద్భూసేసారభ్యసంభ్రాంతభృంగాంగ
వాగీతసాంధీభవన్చంద్రవన్చంద్రీస్వరేభాన్వలేపల్లకీవాదనప్రక్రియాలోల
తాళీలధావదతాటంకధూషావిశేషాన్నితేసిద్ధసమునితేదివ్యహాలావదో

రితా శేషలోకాభివాంఛాఫలై స్వేదబిందుల్లసత్ఫల లావణ్యనివ్వంద
 సందోహసందేహశృన్వావికామాక్తికేనర్వమంత్రాత్ప్రకేతు దనియెన్ని
 తోహరవక్త్రస్ఫురత్పుంగురూర్తాంబూలఖండోత్కరశ్రీక రేఖందపు
 వృద్ధ్యతిస్సేగ్ధంతావల్లీనిర్మలాలోలశల్లోలచమ్మేభసన్నేరశోణాధరేచా
 రుపీణాధరే నులిలితనవయావసారాభచంద్రోదయోద్యే లలావశ్యదు
 గ్ధాగ్ధవావిర్భవత్కంబుబింబోకహృత స్థనమందరేబస్మిన్ ఛైవీరిది
 భూషాసముద్యోతమానానవద్యాం శశోభేమభేరత్సే కేయూర త్తీర్చ
 టావల్లన ప్రోల్లనద్దోర్ల తారాజితేయోగిభిఃపూజితేవిశ్వోద్బుండులశ్యాప్తి
 మాణిక్యతేజస్సుర్కంఠంబాంకృతేసాధుభిష్యత ప్రతేవాసవారంభఃపే
 ధానముజ్యంభమాకారివిచిత్రతీర్చన్నవాణిద్వయేన సుఖోద్భవ్యయే
 దివ్యరతోర్నిర్మికాదీతిస్త్రిమనఃధ్యానమానాం గర్భిణ్యనోద్భవ్య సుఖభే
 దప్రభామండితేప్రోల్లసత్కుండలేతారికాగూజవీణాశవాగా వర్ణిస్తేర
 చారుస్తవాభోగభాగానమృద్వళన్దీపతి క్షేపవిధీనముల్లసనంబుతాకా
 రసాంజర్యరత్నాకరేశ్రీ రహేమకుంభోపమోమృతం వక్షోశభాగావస
 ప్రేత్రిలోకావనమ్రులగద్వప్రతిగంధీరనాభీనరత్నీశైలాం శంకారశ్యా
 మరోమావర్ణిభూవజేమంజునంభావణేచా శిష్యశ్రీమదాచార్యుని
 తానంకలలాధనుద్భింజినీదంబరట్యురత్నంబరపద్మరంగల్లిగర్భిణ్యం
 భాస్వరశ్రోణిశోభాజితస్వర్గధూభృత్తలచంద్రికాశిలేపి సుసేనవడిమ
 కాతామ్రదిబ్యాంకుకచ్చిన్న చారుగుళోభావసామాతసేఘరశోణా
 యమానేంద్రమాతంకహస్తార్థతేజ్యాప లకోమలన్నిగ్ధసలోబ్ధా పాది
 తానంకతూణీరశంకారగోదృప జంఘాలతేనారుసీలాగణేనప్రదిక్పాల
 సీమంతినీకుంతలస్త్రిగ్ధనీలప్రభాపునజ్జనజ్జతదూర్వాంకుగాశంకసారంకసం
 యోగరింబన్న ఘంటూజ్వలేప్రోజ్వలేదేవదేవేశదైత్యేశయత్యేశధూతేశ
 వాగీశకోణేశవాగ్యుగ్ధికోటిరమాణిగ, సరఘ్నప్త బాణాణవోద్ధామ
 యార సారణ్యలక్ష్మీగృహీతాంబు) పద్మద్వయేనద్యయేమరుచిరవరశ్చ
 ప్లివసితేసునిశేతంభవద్భవ్యమాపాశ్రితేశ్రీరేకేమిగ్ధావళిశ్రీమదాచార్య
 ర్యుతేమత్తమాతంకనాగసమూహహాస్యతేజరవరప్తభర్తృష్టకేపి
 మాదిభిస్సంశ్రితేలక్ష్మ్యాదశక్త్యప్తకాసేవితేజైరవీరంకృతేవంతబాణేశ్వర
 త్యాచనంభావితేవితేశక్త్యావసంతేనచానందతేభక్తిబాజాంబరిం శ్రీమా
 నేకల్పనేభంపసంమోజనేభా)ననేయోనాంమాననేధ్యాయసే గీత

విద్యావియోగావిశ్చిప్తేనకృష్టేనసంపూజ్యసే భక్తమచ్చేతసా వేదసా
 స్తూయసేవిశ్వహృద్యేనగర్భేనపద్యేనవాద్యేనవిద్యాధరైర్గియసే యత్తు
 గంధర్వసిద్ధాంగనామండలైర్గృహితే సర్వసౌభాగ్యవాంఛావత్తిభిర్వహూ
 భిస్సురాణాంసమారాధ్యసేస్వవిద్యావిశేషాన్వితంచాటుగాధా సము
 చ్చరణంకణ్ఠముల్లోలనద్వర్ణలేఖాన్వితంకోమలంశ్యామలోద్ధారపక్షద్వ
 యంతుండశోభాత్సూరీభవత్కింశుకాభంశుకంలాలయంతీ మివక్రీడనే
 పాణిపద్మద్వయేనాపరేణాత్మమాలాగుణస్ఫూటికజ్ఞానసారాద్భక్తంపుస్త
 కంబిభృత్రియేన చింత్యసేదేతపోసత్యవక్త్రాంతగాగ్ధ్యపద్యాత్మికాభా
 రత్తీనిస్సరేణనవాయీసనాభాకృత్తిరాభవ్యసేసోపిలత్తి సహస్రైఃపరి
 క్రీడింకింసేద్వీద్వపుశ్శ్యామలంకోమలంవారుచంద్రావ చుండావృతం
 వ్యాగుసస్తస్యతీలనరోవారిధస్తస్యకేధీవనంనందనంచస్య భద్రదా ససం
 భూతలంతస్సద్ధిగోవతంకిం రీతస్యవాచాశరీత్రీస్వయం సర్వయంతా
 త్తికేసర్వతంత్రాత్తికేసర్వముద్రాత్తికేసర్వశక్త్యాత్తికేసర్వపల్లాత్తికేస్వ
 రూపేజగత్స్థితేహేజగత్స్థితే హేహేమాంవాహిమాంపాహే॥

జాబులువ్రాయువక్కణములు

స్వాంత్రలలోవైదిమలుపరస్పరమువ్రాసుకొనిక్రమము

క్రమద్వజరయాజనాభ్యయనాధ్యాపకదాసవ్రతగ్రహానిగ్రహప
 ట్కచూ నిరతులైన వేదముగ్గులైన పలానివారికి పలానివారు నిత్యం
 త్రికాలములయందును అనేకనిమస్థారంబులుజేవిచేయంగలనిన్న పములు
 మేము ఇచ్చ పలానిదినుచువరకు లేకసలానిపేరుగల సలమందుకుశల
 ము అచ్చటమచలసంతోసాతిశయములకును లేకజేమాతిశయముల
 కును లేకభగ్ధీపలకును లేకసాఖ్యస్థిపలకునులేక అభ్యుదయంబు లకును
 లేకభవదీయంగళ ప్రమోదంబులకును వ్రాయించి పంపుతు రావలెను

ఈమీద చెలిపిగొండేస్తార్తులకు యితరజాతులగు క్షత్రియాదులు
 వ్రాయునెడలశ్యంత్రికాలములయందును అనేకనిమస్కారములు అను
 మాకుకుదులుగాఅనేకదంశములని వాయుచున్నాగు.

తొక్కిడుందుండేవైదికులువ్రాయుక్రమము

గ్రహగ్య జరయాజనాభ్యయనాధ్యాపకదాసవ్రతగ్రహానిగ్రహప
 ట్కచూ నిరతులైన పలానివారికి పలానివారు నిత్యం
 త్రికాలములయందును అనేకనిమస్థారంబులుజేవిచేయంగలనిన్న పములు
 మేము ఇచ్చ పలానిదినుచువరకు లేకసలానిపేరుగల సలమందుకుశల
 ము అచ్చటమచలసంతోసాతిశయములకును లేకజేమాతిశయముల
 కును లేకభగ్ధీపలకును లేకసాఖ్యస్థిపలకునులేక అభ్యుదయంబు లకును
 లేకభవదీయంగళ ప్రమోదంబులకును వ్రాయించి పంపుతు రావలెను

మీద జెప్పినవక్రములును గ్రహముగా వ్రాయుక్రమము
 శ్రీమద్భజనాదిపట్కమునిరతులయిన-వే-రా-రా- బ్రహ్మశ్రీ-సం-
 పలానివారికి తక్కినవిషయములు మునుపువ్రాసినతీరు
 పుత్రుడు తిమ్ముడు బావపురిది మొదలయినతక్కువవయస్సుగలదే
 హసంబంధులకు వ్రాయుక్రమము

శ్రీమతుపలానివారు నాపుత్రుడగు-చి-పలానివారికి-సకలశ్రేయస్సు
 లుగలుగునటులఆశీర్వదించివ్రాయడమేమన్నను

శ్రీరస్తు-చి-పలానివారినిపలానివారుచిరంజీవిసహ స్రాయువుగాను
 ఆశీర్వదించువ్రాయడమేమనగా

క్షుత్రియాదులుతక్కు వవయస్సు గలమీద జెప్పి సహసంబంధులకు
 వ్రాయ నెడలఆశీర్వచనములు అనుమానికుబదులుగాదీ వెనలనియు ఆశీ
 ర్వదించిఅనమాటకుబదులు గాదీవించియుఁ యువ్రాయవలెను

స్తార్తులలోకేవలరౌకికులగునియోగులకు వైదికులువ్రాయు క్రమము
 ఉత్తమ పక్షము

శ్రీమదఖండితలక్ష్మీప్రసన్నులయినఆశ్రితవిద్వజ్జనపోషకులయినరా
 జమాస్య రాజపూజితమహారాజరాజశ్రీ సంఃస్నులగుపలానివారికి తమ
 ముఖ్యాశ్రీతులగు పలానివారుసకలశ్రేయస్సులుగలుగునటులఅనేకవేదో
 క్తాశీర్వచనములుచేసిచేయంగలవిన్నములు మేమున్ను ఇచ్చటక్షే
 త్వానాతకయమువల్లక్షేయముఆచ్చటితమసకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిభవతి
 శయములకువ్రాయించిపంపించురావలెను

క్షుత్రియాదులు మీరసప్పిననియోగులకువ్రాయునెడల పలానివారికి
 పలానివారుఅనేకదండములుబెట్టి చేయంగలవిన్నములనివ్రాయవలెను
 ఇదితప్పతక్కినవక్రములుసమానము

మధ్యమ పక్షము

శ్రీమదఖండితలక్ష్మీప్రసన్న రాజమాస్య రాజపూజితమహారాజరాజ
 శ్రీసంఃస్నులయినపలానివారికిపలానివారుసకలశ్రేయస్సులుగలుగునటు
 లవేదోక్తాశీర్వచనములుచేసిచేయంగలవిన్నములు మేమున్ను ఇచ్చటక్షే
 త్వానాతకయమువల్లక్షేయముఆచ్చటితమసకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిభవతి
 శయములకువ్రాయించిపంపించురావలెను

కేవలరౌకికులగునియోగులువైదికులకువ్రాయుక్రమము

శ్రీమద్భజనాదిపట్కమునిరతులయినవేదమూర్తులైనపలానివారి

తిమ సేవకుడుపలానివాడు అనేకశరీర నాష్ట్రాంగ నమస్కారములు చేసిచే
 యుగలవిన్నపములు తక్కి, సవిసమానములు

పుత్రౌదులు మొదలయిన వారికి వ్రాయు క్రమము

శ్రీమద్భగవద్గీతా మూర్త్యులయిన తండ్రి గారిది వ్యక్తీ చరణౌరవింధముల
 నిన్నధికి భూలుతుతమపుత్రుడుపలాని వాడునిత్య ము తక్కినవిపూర్వవత్తు
 గా నేవ్రాయవలెను

అల్లుంమ్మ మొదలయిన వారు వ్రాయునపుడు తండ్రి గారు అనేమాటకు
 బదులుగా మామ గారిది వ్యక్తీ చరణౌరవింధముల నిన్నధికి అనియు బాలకు
 మిత్రుయల్లు పువలాని వాడనియు వ్రాయవలెను

మీర శత్రుని స్వార్థులకు వ్రాయు క్రమమేమధ్య ములకును ఉపయోగించు
 కొలవలసినది

వైష్ణవులు పరస్పరమ వ్రాసుకొను క్రమము

ఉత్తమ పక్షము

శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యోభయ శ్రేదాంశ ప్రవర్తక తై
 శ్చాంశైశ్చ సద మాద్యనంతకల్యాణగుణ పరిపూర్ణులయిన అన్న త్యాగము
 లయి అపి యేనికి వ్రాస్య ప్రామాధ్యక్షులులు వేం చేసియుండే శ్రీమాన్ ప
 లానినాగతి పడితమరల సన్నిధికి దానాదా సాను దానా చరమావ
 ధిదానా పలానినామతా శుంతడుక్కయింకూ ప్పి అంశశంకన లునమ
 పింఛి వ్రాసుకొనే విన్నపము ఇచ్చి పలానిది నమవరకు రాసపక్షము. త్తే
 మను అచ్చటి నేర వారి లక్షణము వేదాంశ భావ్యభగవద్విషయ గ్రంథకా
 లక్షే పాతికయములకు శ్రీనిఖంభంబు చే గుణశాలు

మీద వ్రాయు శైలనరయ శన్ను శైవ్యే ఉత్తమ పురుష వాచకము
 అనెల్ల అపి యేనినియు యెదటి నానిని గురించి చెప్పే మధ్యమపురుష వాచక శ
 శబ్దముల న్నెల్ల దేవరలనియు సందర్భానకూలముగా రానువలెను

మధ్యమ పక్షము

శ్రీమద్వేద మార్గ శ్రీమాన్ పలానినారికి దాను మపలానినాడు భంశ
 ములు సమర్పించి రాసుకొనే విధముల తక్కినవి సమానమేను

వైష్ణవులు స్వామ్యులు మొదలయిన తక్కినవారందరు వ్రాయు క్రమము

శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రవర్తకలయిన పలాని గారికి పలాని గారు నమ
 స్కారములు చేసి చే ముగ్ధుల విన్నపములు తక్కినదంతయు స్వార్థులు పర
 మములుగా గొనుట చేసిన దానినభయము

హూద్రులు రాయునెడలనమస్కానములు అనుమాటకుబదులుగా ధం
డమలనిరాయడమతప్పతక్కినదిసమానమేను

తొకకమునందుండెహూద్రులకుత్రాంహణులు రాయుక్రమము

శ్రీమతుపలానిగారు-సకలగుణసంపన్నులయినమహంమేరుసమానా
ధీరులయినరాజమాన్యరాజశ్రీపలానిగారికి సకలశ్రేయస్సులుకలుగునటు
లఅనేకాశీర్వచనములుచేసిచేయంగలవిన్నపములుతక్కినవి పూర్వసమ
గానేరాయవలెను

శ్రీమతుపలానిగారుపలానిగారికిశీర్వచనములుచేసి రాయడమేమ
న్ననుతక్కినషయమురాసేయెడలయేకవచనప్రయోగముతోనే రాయవ
లెను

మీదజెప్పినత్రాంహణాదులకున్యూనాధికవయస్కులుగానుండేక్ష
త్రియాదులు రాసేయెడలసంతయుదండములని రాలువలెను త్రాంహణు
లలోనున్నమీదజెప్పినపుత్రాదులగుసన్నిహితచేహబంధువులుతప్ప తక్కి
నగాని రాసేయెడలసంతయునమస్కారములని రాయవలెను అదేతీర్మానప్ర
కృతులకువయస్కులగారగుపుత్రాదులకునువిష్ణుభక్తులగుక్షత్రియా
దులకును రాసేయెడలశీర్వచములనేమాటకుబదులుగా అనేకమంగళా
శాసనములనిరాయవలెను

ఇదిగాకశంకరాచార్యులు మొదలయినఆచార్యులసన్నిధులకును వెవ్వే
రుసంస్థానములకును రాయునెడలవీరివీరిబిరుదులను చెలిపెమాటలను వి
చారించిరాయవలెను

కలెక్కజల్లీలు మొదలయినప్రచువులకు రాయుక్రమము

మహారాజరాజశ్రీ పలాని-దేశమునకు ప్రికాసిపాలకలెక్కరుయుద్యో
గస్థులగుపలానిగారివమభిమునకుయి చేతీరుసమస్తమయినదొరలకున్న
వీరివీరియద్యోగములను చెలియజేసి రాయవలెను

సంస్థానాధిపతులకు రాయునెడలఅచ్చటిగురుతుప్రకారమువక్కణ
లురాయుటకునుందుమహారాజరాజశ్రీనిరాయవలెను అట్టిపక్కణము
లుతెలియనిపక్షమందుమహారాజరాజశ్రీ-ప-ని-సరిస్థానాధిపతుల సమభి
మునకుఆనిరాసిననుతప్ప ఏదగురాసేయెడలసంతయుమధ్యమపురుషవా
చకమగుమీకుఅనిచెప్పుటకుబదులుగామేలిసగారుఅనిరాయవలెను అ
మర్యాదహాణప్రధువులకులేదు

తొక కమనందుండుతురకలకురాయుక్రమము

సాహేబుమహర్బాక్ష్ ముష్కొకదహాక్ష్ పైజుబక్ష్ పైజురసాక్
ముఖీసాక్ పలానిసాహేబులకు అనేకసలా ములుచేసి రాసుకొనేదిం
న్నపము

తురకలుతక్కిన బ్రాహ్మణాదులకురాయునెడలనున్న మీదజెప్పిన
వక్కుణమేరాయుచున్నారు

మరిన్నికొందరుజాబులురాయునెడలచాలస్తతిపరమగు సంస్కృతప
దములజేర్చిరానెదరు అట్టిగురుతుసాదారణముగా లేనందుననున్న హే
యములగుస్తతులచేమనుష్యులనుబ్బిం చేతిగురుతువివేకజనులకు ధైర్యమావ
హముగాదనిన్నిదలచిపీటినియందుబ్రకాశపరచలేదు

అశీలురాయవలసినపదతి

మహారాజరాజశ్రీకల్యాణగురూరగారిసముఖమునకు

నంమకుచారోగారాసుకొనినఅజ్ఞానినపము

కోతారుమజుకూరిలోనంమకుపండించే భూమిలయొక్కతరహాలును
నంగుకుపండించేక్రమమునుబులుసుగాచెలియజేయవలెనని క్రిందటిసెం
తర తారీఖురహసుకుందయచేయించిరిగరుక అందునగురించిన సంగతు
లుతమకువిశద గుటకయియ్యాదిగువ రాసుకొన్నాను

ఈకోతారులోనంమకుపండించేభూమితియ్యవెలిగత్తెరయనియుకవి
టివెలిగత్తెరయనియురెంతువిధములుతియ్యవెలిగత్తెరభూమిలో శ్రేష్ఠమ
యినతెల్లపుచ్చపండుచున్నది ఇదివెలిగత్తెరభూమిలో పండెపుచ్చజ
బ్బుగావుండునునాకాలముఅఖరయియెండలుముదిరినట్లుగానే పుష్క
మాసములోకాపురుపుచేయబడుచున్నదిగనుకచుల్లవపాకాలము
నపక్షపూడికనున్నముందుగాదీయించిమల్లబాగాపెరిచిమగనాకువల్లు
బాగానానేనివిత్రము కొంచెముగా నీరుగట్టి గట్టిపూస మూడోనాడు
అంగుళిన్న రలోతు గరికెచెక్కలతో ర్రొవ్వి సాయం కాలము వేళ
అంగుళిలోతుననీ పెట్టెవరు నాలుగోరోజుమొదలుతొంమిదోరో
జుపర్గంపముగులజూలవరుసగాలోక్కెదరుతోమిదోరోజున సంతకు
పూర్వమేసాలములలోయెండచేతకాగియున్న నీరు అందుభములోతు
నమల్లకుకట్టెవరు పిమ్మటచాలురోరోజునయెర్రగా కొంచెము నీరుతో
ఉప్పు నూనెగా పండుచున్నది అది మొదలుకొని నాలుగు రోజుల
పర్గంతము చుట్టచుగాలోక్కె మరల సడరిపీనీరుకట్టెరు అటు

పిమ్మట నాలుగు రోజులకు ఉప్పుబాగా పడచున్నది ఇరువది మూడవ రోజు మొదలు ఇరువదియై దవరోజువఱకుంత ముమ్మాద రోజులు సదరసీ ఉప్పు అంట బెట్టి పాయ్యేలాగున బల్లలతో దిన్నె స్నానేసి ఒక అంగుళము లోతున మగలసిరుకట్టెదరు నాలుగో రోజు ఉదయాన ఉప్పు తీతకున మున్నది గనుక పాతిక అంగుళమునీళ్లు పడగా చాపగట్టి మీదికి తీసి రెండ యాముల కర్కంతము అడేలాగున యెండనిచ్చి తరువాత భరంతు దిబ్బమీద పడునే గురిచే లకు సరిపడేలాగున గెండ్లుబోసి వర్షాలవల్ల ఉప్పుజారకుండా అరువుగో తో గెండ్లునే సెవరుగ గనుక ఈ సంగతులు తమచి త్రమునకు విశదముగా గలందులకు విన్నపము వ్రాసుకొన్నాను.

సమ్మతు దారో గను-

క్రిందటి నెలలో సీపు వ్రాసికొనిన పలాని నెలబరుగల అగ్గి చాఖలైనది. అందులో సమ్మతు సాక్షుడు గురించి వ్రాసిన క్రమము యావచ్చును. బహు యుక్తముగా గనుపడుచున్నది గనుక హాలుసాలాన సాక్షుడువు యె యెంటుకు నెలవివృద్ధమై నది కొతారు వజుకూరులో రోజుకు శేపు- ౧కో- ఎద రుపచేసేదిన్ని ఎంతమాత్రము ఉప్పుపండేదిన్ని విభజనముగా తెలిసే లా గున రోజుబకీరుమా హూరుకు సంపవతెను మరియు కాలెములు మీటల నిమిత్తము అటువది ప్రాళ్లు సరంజాము చేయించుటకు వరగడా లా ఖానా మాస్తాదరు పేర వ్రాయి చిం హుకుమును అవిబాగువరకుటకు వారిఖచ్చ లనిమిత్తము ఇరువదియై దురూపాయిలుకు ఇంగతో పంపియున్నాము. గ న. క మొట్టిన సంగతి మాకు రిపోర్టు చే గుచలసినది.

మహారాజ రాజశ్రీ కలెక్టరు దొర గారి సమఖమునకు

వరగడా అనున వ్రాసికొనిన అగ్గి విన్నపము-

మాలీ మొక్కదనూను గురించిన సర్కారునోకరు గ్రామ మిరసీదా విచారిం చేపనులనున్న రైతులయొక్క ఆవాలున్న వరగడా వజుకూరు కయిఫియ్యేకున్న ఖులునుగా తెలియజేయువలసినదని ఈ నెల ౧౦ తోతాగి ఖున దయచేయించిన హుకుం ప్రకారము తమచిత్తానకు విశదము కాగలం దులకు ఈక్రింద వ్రాసికొనుచున్నాను.

ఈవరగడా శివార్ల సమేతు అటువదియైదు గ్రామములు - వాటిలో అటుసర్వాగ్రహారములు - మూడు బిల్లుతా ముఖాసాలును - రెండుకట్టు బడిముఖాసాలును - నలువది తొమ్మిది ఫక్తు ఆమాగ్రామములు - వీటివల్ల సాలుకు ఏబదివేల రూపాయిలు శిస్తు అవుచున్నది. వీటియందు గమారము గ్రామము ౧కో ముప్పది ఆసామీలు మొదలు నూటివఱకును కడిగై తులు

పున్నారు. వారిలో మోతుబురు ఆసామీలకు ఆసామీ గక్కి- ఎమిదివిడిచి కిట్టరకలు మొదలు వండెందు పగ్యంతమును- వధ్యస్థులగు ఆసామీగళుమాడర కట్టరకలు మొదలు ఆరువర్యంతమును నాదరు ఆసామీలకు ఒకయెద్దు పింటిఅరక:- ఈనాప్రకారముగ నున్నవి- ఈదారురైతులు ఇకరులసహాయము లేనిది శమపొలాలు దున్నుకొలేరు గనుక మరియొకరైతుకు తాము సహాయులై అతనిపొలాలుదున్ను. అతనిఅరకలచేతిశమపొలాలువిన్నించుకొనుచున్నారు- యివిషయమందు ఒకరిఉపకారము ఒకరికివగస్వరము వుంటున్నది- కాబట్టివారివారిపొలాలలో పండినవంటవారే అసభవిందుచున్నారు.

శైవకావులయినవాడు గ్రామవ్యవహారము యావత్తుపిచారించుచు రైతులలోబుట్టేకలతలు పరిష్కరించుచు పోలీసువశులు చూచును మరియు తమగ్రామములో జమ కావలసిన సర్కారుపైకము వసూలుచేసి అమీను వద్దకి పంపించుచున్నాడు- గ్రామకరణము- శైవకావుతో గడిసి వ్యవహారమువిచారించుచు- ఆయారైతులయొక్క వ్యవసాయపులెక్కలను - అందు సగురించిన కమామిషుయావత్తు వ్రాయుచున్నాడు - మరియు వడ్లవాడు- కుమ్మరి- చాకలి- మంగలి- మూదిగవాడు- వెట్టివాడు - క్లిషాణుక:- వది గామములోనువుంటున్నాడు - నిరుచేసే చాకిరినిమిత్తము ఏర కు మాన్యాలైనను ఉభయరాశిని కయిల్ల వడ్ల మేరలైనను జరుగుతున్నవి.

సర్కారుద స్తుతయ్యే సాశాదినును పంటలునునాలుగు తరగతులుగా యేర్పడివున్నవి అందులో మొదటిది- పొలములో అన్నివిధములైన వరి మహస్సులు- రెండవది- మిట్టలో జొన్నలు- నువ్వులు- అముదాలు- చిట్టాచుదాలు పత్తి- మొక్కజొన్న- కందులు- సెనగలు- ఉలవలు- సెనలుమొదలైన మెరకదినుసులు- మూడవది - జరీబులోపొగాకు- మిరిపకాయ- వసుధ- వెల్లుల్లి- నీరుల్లి- చిగగడిమ మొదలైనవి- నాలకరి- ఘవ్వకీమీలు- అసగా గొప్పకొల్లు- వెల్లి కెల్లు- కుంకుమకెల్లు- చింతకెల్లు- మొదలైనవి - నల్లవరి శిరాయి తరిమివరి మహస్సులుకు చెరువులు కాలువలువగై రాల నీటి ఆసరా చాలాకావలసియున్నది మెరకదినుసులు యావత్తు అప్పుడప్పుడు కురిసేవగ మాలవల్లును మందువల్లును పంపించున్నవి- జరిబుకు తోటలలోనూ తులనుంచి నీళ్లు పోయిచున్నారు - యీవంటిని ఫలమునకు వచ్చినతోడుత అంచనదార్లు అంచనబాచిన తరువాత రైతులు మహస్సులుకొని కుప్పలుచేయుటకు సెలవు ఇవ్వబడుచున్నది. అటుపిమ్మట కయిలుదార్లును గర్గిరవుంచుకొని గల్లా కయిలుచేయించి సర్కారు అంచారానకు అర్జుచాచారి తరల ప్రకారము రైతులవద్దపైకము వసూలు చేయబడుచున్నది - తమ

చిత్రానకు విశేషమగు నిమిత్తముచి నివ్రాసికొన్నాను- చిత్తగించకతెను.

శ్రీమద్విశ్వకర్మము

ఫం దో వి ష య ము,

దీగము-తుతము- పూర్ణానుస్వార పూర్వవర్ణము- బిహ్వమూ! యోప
ద్వైసింహ పూర్వాక్షరము- వంయుక్తాద్యము- హల్పరకమును - గురువులు.
ఉదాహరణములు- రా-మా కె. ఉంతు- యశఃకౌముది- తపఃఫలము ఇస్సు
తగుక- ఇత్య - లూహ్యములు- హ్రస్వము- తెనుగుపదముయొక్క మొద
టిబద్ధక్కరమునకు మునుపున్న యక్షరమును- అద్రువ చిద్రువ గునశబ్దముల
తోలియొక్క-గమలను లఘువులు ఉదా- అ- కి- ఇదియై అద్రువ- చిద్రువ-
ఇత్యాదులు- శేషము క్తమైన యక్షరంబునకు బూర్వవర్ణము గురువొండె
లఘువొండెను ఉ మునుద్రవము - నిరూఢపజ్జ ఇత్యాదులు గురువునకు.
గ- లఘువునకు-ల-స్థలు ఇందువల్ల, రెండుగురువులు- గగ- రెండులఘువు
లు- లల- గురువులు- లఘువును- గల- గ్ల- లఘువును గురువును- లగ-ల్ల- అనం
బకు- లఘువునగోక కోలగీటును- రెండులఘువు లొకగురువునకునమానము
గాన నారెండునకుగుండు నగ్గురువునకు నెలవరకయు నంజలు - ఉల
ఘువు, గురువు, ఇటూహ్యము, గొన్నిగురువులయొక్కయైనను, గొన్ని
లఘువులయొక్కయైనను, గొన్ని గురులఘువుల యొక్కయైనను - గురుగణ
మనంబడు- గణములు- నిసర్గములని మాత్రగణములని యుపగణములనిమూఁ
డు విధముల నుండును- మ- య- ర- స- త- జ- భ- న- లు నిసర్గగణము
లు- లఘువర్ణ సంఖ్యాకములు మాత్రా గణములు - సూర్యచంద్రేంద్రగణ
ములుపగణములు,

నిసర్గ గణములు-

— — —

| — —

— | —

| | —

— — |

| — |

— | |

| | |

తన్నామదే గణములు-

మగణము- మ,

యగణము- య,

రగణము- ర,

సగణము- స

తగణము- త,

జగణము- జ,

భగణము- భ,

నగణము- నః

ఉదాహరణములు-

శ్రీరామా-

మహేశా-

మ్రొక్కెదకో

కనుమా-

నీవాఁక,

భరింపు,

నామోఁ

పేసుము,

గణమునకు హాగణమనియు- అగణమునకు వగణమనియు- విశేషనామము

లుగలవు- నగణ హాగణములు సూర్యగణములు-సల- నగ- సల భ-ర-త-
లింగ్రగణములు- మలఘ- రల- రగ- తల- తగ-నవ- నహ- భల-భగరు-సలల
నలల- నగగ- సవ-సహ- లు చంద్రగణములు-

గణబద్ధమై న నాలుగుపాదములంగలిగియుండునది పద్యము- వృత్తము
జాతి- ఉపజాతియునను - ము తైరగులఁ బద్యములుండును - అందువృత్తము
లు- నాలుగుపాదములందును నమానముతైన నిసగ్గణములను - మజీయొకటి
రెండు గురులఘువులను గలిగి - యతిప్రాసములతోడం గూడకొని యుం
డును- పాదాదివర్గమునకుందానివలెం దత్పాదమునందు నియత స్థానంబు
లనుండు స్వరమైత్రిగల యొకటి రెండువర్గములకును యతియని నంజ- యీ
యతియే విరతి- విశ్రాంతి విశ్రామము-విశ్రేమము- శ్రాంతి- విరమణము- విర
మము- విరామము-వళి-వడి- యునిచెప్పంబడు - యతిసంయుక్తాక్షరమగు
నేసందేవర్గమై నంగ్రహింపనగుప్రాసము నాచూద ద్వితీయాక్షరము - ఇది
నాలుగుపాదములందును నొక్కటిగానే యుండును యీనియమముహల్వా
త్రమనకేకాని యర్చునకులేదు - యతిప్రాసభేదంబులు పెక్కులు గలవు,
సంయుక్తాక్షరములప్రాసమగుచో దత్పూర్వవర్గముప్రాసమొండె దీగ్గు
మొండెనుండందగు.

ఉత్పలమాల, భ ర న భ భ ర వ గణములు- బదియవ యక్షర
ము యతియును గలది,

భ ర న భ భ ర వ
ఉదా - సత్వర - జన్మమోగుణవ - శస్తీతఁకైకొని లీలనీ- వబ్రహ్మ,

చంపకమాల, న జ భ జ జ జ ర గణములు, బదునొకండవ య
క్షరము వళియునుగలది-

న జ భ జ జ జ ర
ఉదా- గుణము-సలస్త-కంబునను- గోటి- యుగంబు- నగేలు - చారభి

మత్తేభవిక్రీడితము, స బ ర న మ య వ గణములును - బదునాలుగవ
యక్షరము విరామమును గలది-

స భ ర న మ య వ
ఉదా- అనిన- వ్రాఘవ-కుంజరుండు-ముని- నాధాగ్రే- సరుంజూ- చియిట్లు
కార్జులవిక్రీడితము, మ స జ స త త గ ములును- బదమూడవయక్ష
రము విశ్రామమును గలది,

ప స జ స త

ఉదా, బ్యానాదం, బునికా- తహేలి- పటలి- సంఘట్ట- రావంబు- షం

ఈపై నాలుగు వద్యములలో, ఉతి మాలిపాదము మొదటి గురువును రెండులఘువులుగా మార్చినది జంపకమాల చరణము గనుక, శార్దూల విక్రీడిత పాదాద్యక్షరంబగుగురువును రెండులఘువులుగా గ్రహించిన మత్తేభ విక్రీడితచరణమవును.

మాలినీవృత్తము- న న మ య య గణములును- తొమ్మిదవయక్షరము విరతియొంగలది,

న న మ య య

ఉదా- అమర- శిఖరి- హేలా- హ- రిదైర్యం- డవార్క | క్ర-

కందము, ఇది- ఆరు తెఱంగుల నుండును, అందు నహజ కందము, నాలుగేసిమాత్రులగల భ- జ స- నల- గగ ములలో మొదటి పాదమున మూడుగణములను- రెండవపాదమునందైదుగణములను గలిగియుండును- రెండవపాదమునది బ్రథమ చతుర గణాద్యక్షరములుయగుట- లేని జగణంబుండదు- మఱియారెండవచరణమున మూడవది నలమొండెజగణ మొండె నుండెను- ఆరెండవ చరణమయొక్క తుదం- గురువుండెడి- ఈవియమమే తక్కిననగమునకునగు ప్రాసాక్షరమునందు క్తమగానచో చాదాద్యక్షరములన్నియు హ్రస్వములుగానొండె నన్నియుం దీర్ఘములుగా నొండె నన్నియుంబూర్ణ బింద పూర్వములుగానొండె నుండెడి- ఇన్నియమమలకులో బడి యాయా పాదములందు నేగణములైననుండవచ్చును.

నల న నల నల గగ జ గగ న

ఉదా, అనుపలు- కులక- చ్చైరువడి, దనుజుల లోబుట్టిసీపు ధర్మం-బుమనం వృత్తములందును గందములందును ప్రాసయితలేను.

తేటగీతి, ఒకసూర్యగణము రెండింద్ర గణములు రెండు సూర్యగణములుంగ్రమముగాను- నాలవగణమయొక్క యాద్యక్షరము విరామముగాను. బ్రతిపాదంబున నుండెను- ఈగణ యతి నియమము - నాల్గవర్తణంబుల స్వరూపము,

హ నల భ న హ హ భ నల న హ

ఉదా, ధర్మ- నియతిక- మెచ్చితి.దపము- పండె- వత్స. నీమది-వలసిన-వరముగోను,

అటవెలది, మూడు సూర్యగణములు రెండింద్ర గణములు వరుసగా మొదటిపాదంబున నుండును - రెండవ చరణంబున నైదు సూర్యగ

శ్రీ

పైలవగణము యొక్క యాద్యక్షరము యతి.
 యాద్యక్షరము నొకముండు నూత్యము.

హ న హ ర హ హ హ న
 ఉదా- ఇవ్వి, ధమన- శంభు- ఉవ్వి, వణులీతు- నేసి - ఉంబ - కర్ణు-
 శ్చేరి- చిలువ-

సీసము, ఇది యేడు తెలుగుల నుండును - అందు సమసీసము- ఆ, టిం
 ద్రగణములును రెండు నూత్యగణములును గ్రమముగాఁ బ్రతిపాదంబున నుం
 డును- అందు బేసినుండును. ౩. ౫. ౭. గణములయొక్క-యాద్యక్షరములు
 యతులు- పాదముయొక్కపూర్వోత్తరగంబుల నవి సమముగా నొండె
 వేళ్ళు నొనాండె నుండు- ఇట్టి నాలుగు పాదంబులకుం బెన్నిటం దేటగీతి
 యేసి- ఆట వెలది యేనిఁ గూడ నొకపద్ధతి గును-

హ భ నగ లన త భ హ న
 ఉదా, ఇంద్రదాము- ధమ్యతు- శలేశగణా- డ్రికిరము- బేసింబు ౭ నను-
 డింబు - మిల-

భూగోళవిషయము,

భూగోళశాస్త్రము అనఁగా భూతలమునకనెబడెడుదేశ నముద్రా
 దులను వివరించునది- వెలగపండువలె గుండ్రముగా ఉన్న భూమియొక్క మై
 భాగము మూడవ పాళ్లునీళ్లుగలిగి ఒక్కపాలుఆగవడుచున్నది భూమివిస్త్యా
 యూరోపు- ఆఫ్రికా- ఓసియానియా- అమెరికా అని ఖండములువిడు- అం
 దు మెదటినాలుగు పూర్వార్ధగోళమున - తక్కినది పశ్చిమార్ధగోళమున
 ఉన్నవి- విస్త్యాఖండము ౬౭౦౦- మైళ్ల పొడవును- ౫౪౦౦ - మైళ్ల వెడల్పు
 జనసంఖ్య ౬౭కోట్లు- దేశములు- రష్యా- చీనా రాష్ట్రము- జపాన్ - తూర్పిం
 దీయా- హిందుస్థానము- అఫ్ గనిస్థానము - బెలూచిస్థానము - పారసీకము-
 తూర్తారము- తురుష్కము- యవనము- హిందుస్థానము ౯౦౦౦ మైళ్ల విడివి
 యు ౧౫౦౦ మైళ్ల వెడల్పు- జనసంఖ్య ౧౮ కోట్లు- ఇదిమిక్కిలీభువనతనొందిన
 దేశమిది చక్రవర్తియొక్కపాలనకులోబడి- బంగళము- మదరాసు-బొం
 బాయి ఆ మూడుప్రధానరాష్ట్రములుగా- విభజింపఁ బడియున్నది-

మదరాసురాష్ట్రము హిందూదేశమునకు దక్షిణభాగము- ఇది దాదా
 పుగా దక్షిణహిందుస్థానమంతయు- దక్కనులోని యుత్తర నగ్నార్ధము కలి
 సినరాష్ట్రము-జనసంఖ్య ౩౧,౨౦౦,౦౦౦- ఇందుఆంగ్లేయుల పాలనకులోబడిన
 దేశముఇరువదియొకజిల్లాలుగా విభజింపబడియున్నది- గంజము- విశాఖపట్ట
 ణము- గోదావరి- కృష్ణా- నల్లూరు- చెన్నకట్టము- చెంగల్పట్ట- గూడలూరు

తా జాహూరు-వధూర- తిరునాళ్ళేలి- వధూర-వధూర-

లు- బల్లారి కడప-చిత్తూరు- నేలము తిరుచినావర్తి- కోయిలపాడు -
నని-జిల్లా అనగా కలెక్టరు సభిగా ముక్రింది చేశాడు- వీరిలో పడనాకండు
జిల్లాలు తూర్పునకు- ద్రవీరి మునను- రెండు వడవాటి నమోదైపోయినా- ఎంబి
దివత్త- న్నవి- ఈ జిల్లాలో అచ్చటచ్చట పెక్కు జమీనులు- గుంపు- ఇంక
అంగ్లయుల సొంతరీతి పంపిన అటున్న దేశ సొంతామలును చేరియు- వి
మై నూరు తిరువాళ్ళూరు కొచ్చి- తురుకోట- కొండగ-జయభాగము- అనునవి
కొండగ- పశ్చిమాన ముద్రాపాన వదిమి కనమలను- తూర్పు తిరుమన తూ
ర్పు కనమలను- సేలమా జిల్లాలో సేరు రా కొండయును- కొంగులబుత్తూ
రు జిల్లా యందు సీలగిరియను వధూర జిల్లా యందు పడనాకొండయును గల
పుంపనాడు- గోదావరి- కృష్ణ- ఉత్తరపినాకని- పాలేరు- దక్షిణపినాకని-
కాకా- వైపు తామ్రపల్లి- ఇవి యన్నియు పశ్చిమాన బుట్టి తూర్పునకు
ముగా బంపించి- బంసాలాళాతనకు నకిలియును - వీటిలో కొన్నిటికి డి
నదులు గలవు- పూర్ణి- పెంగలగ పై వంగల వంబర- ఇవి గోదావరి యందు
ను- పుంగభద్రకు స్పర్శి- నల్మచ్చ- భీమి- వరద- ఇవి కృష్ణా యందు- గా- శె
య్యోగ- భృగ- పాలేటియందును భాని- అమరావతి- నాగార్జున- ఇవి కా
కావేరి యందు- గలియూడపనాడు-

మదరాసు రాష్ట్రమునకు నెరు రాజధానియైన వదరాసు- దేన్నపట్టణ
ము అని చెప్పెనురు ఈ జిల్లానిడివి ౧౦ మైళ్లు- వెడల్పు ౪ మైళ్లు- స్త్రీల ను
౩౦ చదరపు మైళ్లు జనసంఖ్య సుమారు ౪౦౦౦౦- ఇందలి గ్రామములను నగ
రవిచారణాధికారి పు ఏర్పాటుపకారము ౮ డివిజనుల గవిభింపబడియు
న్నది- ౧ డివిజను- తండ్రియా- పేట- చాకలి- పేట- రాణావరము- ౨ సీబుగ ౨
డి- పెద్దినాయుని- పేట- పెద్దనూరిపల్లె- పెళ్ళి గా- పేట- ౩- డి- ౩- తాళి- పేట-
అట్టెపాళెము- కోట- ౪- డి- పెంగలూరు- వేంగవాడ- ౫- డి- చుళపా
రశివారము- పెద్దమెట్టి వేపేరి- కొత్తపేట- ఎళుంబూరు- ౬- డి- శేళ్ళూరు
రము- ౭- డి- శేళ్ళూరు- సేతు- ప్పి- నుగ- పాకము- మక్క- తోట- ౮- డి-
పాకము- చింతాద్రీ- పేట- నరసింగపురము- తిరువల్లక్క- డి- నగు- శే

కేట- ౯- డి- మెలూపూరు- అల్వోరు- పేట- రాణాపేట- మిగ్గ- పేట-

౧౦- తేనాం- పేట- ఇనువదారులు- దేన్నపురి- రెండు- ౧౧- ౧౨-

అందొకటికి దేన్నపురి యనుపదారి- (Madras Railవారి

నిపేరు- ఇవి దేంగల్పట్టణ- చిత్తూరు- నేలము- కోయిలపాడు.

పోయి- మలయ-భూమిజిల్లా పడమటిసముద్రతీరమందుండు బేపూరుచేరును- దీని నదివి రంజి మైళ్లు- ఇందలిశాఖలు- అరకోణమందుండి ఒకటి కంచిచేరు ను- వ టియొకటి కడప బళ్లారి మీదుగా బొంబాయికిపోవును జోలారు పేట నుండి ఒకటి బెంగళూరు చేరుచున్నది- యిగోజునుండి వ టియొక శాఖ తిరు చినావల్లి - తంజావూరి దారిగా తూర్పుసముద్రతీరమగు నాగపట్టణము చేరు చున్నది- వ టియొకటికి దక్షిణ ఇండియా యినుపదారి- (South Indian Railway) అనిపేరు ఇది చెంగల్పట్టు-గూడలూరు- తంజావూరు- తిరుచినా వల్లి- నాథుమీదపోయి- తిరునెల్వేలిజిల్లాలో సముద్రతీరమందుండు తూతు కడి చేరును-ఇందు చెంగల్పట్టునుండి ఒక శాఖ కంచిచేరుచున్నది-

౧౮౩౯-వ సంవత్సరము ఇంగ్లీషువారు వర్తకమొరకు - యీ ప్రదేశమును ఒక స్వదేశపు చిన్న రాజుదగ్గల వెలకుదీసికొని - తమైన తమవర్తక వుదగ్గలను కాపాడుకొనుటకు- పోర్టునెయింటుబార్లి అను ఒకకోటనుకట్టి నారు- అక్కలమున యిచ్చట సెంబడివారు వాసముచేయుచుండిన ఒక చిన్న గ్రామముండెను దానికి మదరాసు అనిపేరు - నానాట అకోటకు చుట్టుపట్ల పెద్దపట్టణముకలిగినది- అప్పుడున్నజిల్లా నాయకుడు చెన్నపక అనుతిండిపే రు యీ పట్టణమునకు పెట్టించెను యీ పట్టణమందును దీక్షతో చేరిన పేటయం దును- 2 లక్షల జనముకన్న కొంతకుదక్షిణము ౮ మైళ్ల దూరమందున్నవరం గి కొండ (St. Thomas, S Mount) మదరాసుపిరంగిపటాళమునకు మళ్ళి స్థానము- వల్లవరము- పూంధిమల్లి - ఇందుబ్రిటీషువారి సేనాస్థానములు పూ ర్వము బలాంచావారిదైన ప్రళయకావేరి అనే నదీవరంగు మడుగులోని లంకయందున్నది- ప్రళయకావేరికి పడమట రెండదినమతి ప్రయాణములో నగ్గరి కొండలుగలవు- అక్కాటు నబాబువలన కంఠెనివారు జాగీరుగా సం పాదించిన చెంగల్పట్టుజిల్లా యిప్పుడు మదరాసుతో చేరియున్నది- కాంచీపు రము చోళవంశలమునకు- రాజధాని యిది విష్ణుకంచి శివకంచి అని రెండు భాగములు- కోనలేమును చదరంగపట్టణమునకు సముద్రతీరమందున్నది- చద రంగపట్టణము పూర్వము డచ్చివారిది- దీనికు త్తరము ౫ మైళ్ల దూరమున పా డపడియున్న మహానది- బాహుళ్యం గ్రహార మున్నది- దీనిదగ్గల పూర్వము మహానది కలదనీ చెప్పుదురు,

బడిన

వె. ది. బా. ల. ౪. ౮. - సం. పూ. గ. మ.

అపట్ట

